

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Επείγουσες ρυθμίσεις για την υποβολή δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και άλλες διατάξεις»

I. Γενικές παρατηρήσεις

A. Το φερόμενο προς συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε από τη Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, αποτελείται από δεκαεπτά (17) άρθρα και περιλαμβάνει δύο Παραρτήματα (Παράρτημα I «Δήλωση Περιουσιακής Κατάστασης/Οδηγίες συμπλήρωσης πεδίων Δήλωσης Περιουσιακής Κατάστασης/Κατάλογος Πινάκων Παραμετρικών Τιμών/Πίνακες Παραμετρικών Τιμών», και Παράρτημα II «Δήλωση Οικονομικών Συμφερόντων»).

Με τις διατάξεις του νομοσχεδίου προτείνεται η τροποποίηση, ιδίως, του ν. 3213/2003 «Δήλωση και έλεγχος περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων, ιδιοκτητών μέσων μαζικής ενημέρωσης και άλλων κατηγοριών προσώπων».

Οι κυριότερες αλλαγές που προτείνονται επί του νομοθετικού πλαισίου περί δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και δηλώσεων οικονομικών συμφερόντων, είναι οι εξής:

- η υποχρέωση της δήλωσης περιουσιακής κατάστασης αφορά την περιουσιακή κατάσταση και του προσώπου με το οποίο ο υπόχρεος έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης (άρθρο 1 παρ. 1 του νομοσχεδίου – άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 3213/2003).

- διευρύνονται οι κατηγορίες των υποχρέων σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης κατά τους προέδρους και τους διαχειριστές των σχολικών επιτρο-

2

πών (άρθρο 1 παρ. 2 του νομοσχεδίου), τους γενικούς διευθυντές των υπηρεσιών (άρθρο 1 παρ. 3 του νομοσχεδίου), τους εκδότες ημερήσιων ή περιοδικών εντύπων πανελληνίας ή τοπικής κυκλοφορίας (άρθρο 1 παρ. 6 του νομοσχεδίου), τους αναπληρωτές των προϊσταμένων των Δασαρχείων και των Δασονομείων (άρθρο 1 παρ. 8 του νομοσχεδίου), τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη και τους εισηγητές των Επιτροπών Εξέτασης Προσφυγών Αυθαιρέτων, των Συμβουλίων, Περιφερειακών Συμβουλίων και του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων, των Συμβουλίων, των Περιφερειακών Συμβουλίων και των Κεντρικών Συμβουλίων Αρχιτεκτονικής, του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου και του Κεντρικού Συμβουλίου Νεοτέρων Μνημείων (άρθρο 1 παρ. 10 του νομοσχεδίου), και άλλες κατηγορίες προσώπων,

- οι δικαστικοί και εισαγγελικοί λειτουργοί υποχρεούνται σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης επί τρεις (αντί μίας, κατά την ισχύουσα ρύθμιση) περιαιτέρω χρήσεις, μετά το έτος της απώλειας της ιδιότητας ή της λήξης της θητείας (άρθρο 1 παρ. 14 του νομοσχεδίου – άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 3213/2003),

- εισάγεται μεταβατική ρύθμιση για την αναδρομική υποβολή δήλωσης περιουσιακής κατάστασης (άρθρα 1 παρ. 14 και 10 του νομοσχεδίου),

- ως προς τα αναπληρωματικά μέλη των συλλογικών οργάνων που διαλαμβάνονται στο άρθρο 1 του ν. 3213/2003, η υποχρέωσή τους προς δήλωση περιουσιακής κατάστασης ισχύει υπό την προϋπόθεση ότι αυτά έχουν τυπικώς παραστεί σε συνεδριάσεις του οργάνου (άρθρο 1 παρ. 18 του νομοσχεδίου – άρθρο 1 παρ. 6 του ν. 3213/2003),

- η αρχική δήλωση περιλαμβάνει τα περιουσιακά στοιχεία που υφίστανται κατά τον χρόνο κτήσης της ιδιότητας (και όχι κατά τον χρόνο υποβολής της δήλωσης, όπως ορίζει η ισχύουσα ρύθμιση) (άρθρο 2 παρ. 1 του νομοσχεδίου – άρθρο 2 παρ. 1 περίπτ. α΄ εδάφ. β΄ του ν. 3213/2003),

- η υποχρέωση δήλωσης μετρητών (πλην των μετρητών που είναι κατατεθειμένα σε λογαριασμούς πιστωτικών ή τραπεζικών ιδρυμάτων) και κινητών πραγμάτων ισχύει υπό την προϋπόθεση ότι τα δεύτερα υπερβαίνουν τις τριάντα χιλιάδες (30.000) ευρώ και σαράντα χιλιάδες (40.000) ευρώ κατ' αξίαν, αντιστοίχως (άρθρο 2 παρ. 3 του νομοσχεδίου),

- η δηλούμενη αξία των κινητών συνοδεύεται (είτε, όπως ορίζει η ισχύουσα ρύθμιση, από τα παραστατικά της αγοράς τους, είτε από τα νόμιμα φορολογικά παραστατικά, είτε) από εκτίμηση της εμπορικής αξίας τους από εκτιμητή που περιλαμβάνεται στο μητρώο πιστοποιημένων εκτιμητών που τηρείται στο Υπουργείο Οικονομικών (άρθρο 2 παρ. 3 του νομοσχεδίου – άρθρο 2 παρ. 1 περίπτ. α΄ στοιχ. ν. και νι. του ν. 3213/2003),

- επεκτείνεται και στους δικαστικούς και εισαγγελικούς λειτουργούς η υποχρέωση δήλωσης των δανειακών τους υποχρεώσεων προς πιστωτικά και τραπεζικά ιδρύματα και κάθε οφειλής άνω των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ που προέρχεται από διοικητικά πρόστιμα, χρηματικές ποινές, φόρους και τέλη προς το Δημόσιο και τους Ο.Τ.Α., τέλη προς Ν.Π.Δ.Δ. και εισφορές προς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 2 παρ. 4.α. του νομοσχεδίου – άρθρο 2 παρ. 1 περίπτ. α' στοιχ. ix. του ν. 3213/2003),

- ο υπόχρεος σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης οφείλει να δηλώσει τα περιουσιακά στοιχεία και του εν διαστάσει συζύγου, ο δε εν διαστάσει σύζυγος οφείλει να εγκρίνει τη δήλωση του υποχρέου, εφαρμοζομένης, σε περίπτωση άρνησης ή αδυναμίας του, ειδικής διοικητικής διαδικασίας ενώπιον του οργάνου ελέγχου (άρθρο 2 παρ. 5 του νομοσχεδίου – άρθρο 2 παρ. 1 περίπτ. γ' του ν. 3213/2003),

- εξαιρούνται από τη δημοσιοποίηση στο διαδίκτυο (για όσες κατηγορίες προσώπων αφορά η ρύθμιση περί δημοσιοποίησης) τα τμήματα των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης που αφορούν μετρητά άνω των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ (πλην των κατατεθειμένων σε λογαριασμούς πιστωτικών ή τραπεζικών ιδρυμάτων), και κινητά αξίας άνω των σαράντα χιλιάδων (40.000) ευρώ, λόγω του κινδύνου βλάβης στη ζωή ή την περιουσία του δηλούντος και της οικογένειάς του, τον οποίο τεκμαίρεται ότι συνεπάγεται η δημοσιοποίησή τους (άρθρο 2 παρ. 8 του νομοσχεδίου – άρθρο 2 παρ. 2, όπως αναριθμείται, του ν. 3213/2003),

- καθορίζονται οι λεπτομέρειες – εν πολλοίς, τεχνικής φύσεως – της διαδικασίας υποβολής των δηλώσεων, χωρίς να παρέχεται εξουσιοδότηση σε Υπουργό προς έκδοση σχετικής απόφασης προς ρύθμιση των εν λόγω ζητημάτων (άρθρο 3 του νομοσχεδίου – προσθήκη άρθρου 2Α και Παραρτήματος Ι στον ν. 3213/2003).

- καθορίζεται χρονικό όριο για τη διενέργεια ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης (άρθρο 4 παρ. 5 του νομοσχεδίου – άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 3213/2003),

- το όργανο ελέγχου της περιουσιακής κατάστασης, μεταξύ άλλων, και των δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών καθίσταται (από εννεαμελές) ενδεκαμελές (άρθρο 5 παρ. 1 του νομοσχεδίου – άρθρο 3Α παρ. 1-2 του ν. 3213/2003),

- προβλέπεται δυνατότητα ανάσυρσης αρχειοθετηθείσης υπόθεσης, όταν προκύπτουν ενδείξεις τέλεσης του εγκλήματος της παρ. 3 του άρθρου 6 ή της παρ. 2 του άρθρου 6Α του ν. 3213/2003 (άρθρο 6 παρ. 2 του νομοσχεδίου – άρθρο 3Β παρ. 4 του ν. 3213/2003).

- σε περίπτωση εκπρόθεσμης υποβολής δήλωσης περιουσιακής κατάστα-

4

σης, ο υπόχρεος οφείλει να καταβάλει 200 ευρώ (αν η δήλωση υποβληθεί εντός τριάντα ημερών από τη λήξη της προθεσμίας) ή 800 ευρώ (αν υποβληθεί μετά την πάροδο 30 ημερών από τη λήξη της προθεσμίας) (άρθρο 7 παρ. 1 του νομοσχεδίου – άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 3213/2003),

- επέρχονται τροποποιήσεις στις ποινικές ρυθμίσεις του ν. 3213/2003 (άρθρα 6 έως 9 του νομοσχεδίου – άρθρα 3B, 6, 6A, 7, 12 του ν. 3213/2003).

Με τις διατάξεις του άρθρου 10 ορίζονται μεταβατικές διατάξεις για την εφαρμογή των υπό ψήφιση διατάξεων. Συγκεκριμένως, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι οι αρμόδιοι φορείς (συμφώνως προς το άρθρο 1 παρ. 3 του ν. 3213/2003) οφείλουν να καταχωρίσουν ηλεκτρονικώς τους υποχρέους έως την 22.11.2018 (άρθρο 10 παρ. 1), ότι οι υπόχρεοι σε αρχική δήλωση οφείλουν να την υποβάλουν εντός ενενήντα (90) ημερών (πλέον του χρόνου κατά τον οποίο η σχετική διαδικτυακή εφαρμογή θα τεθεί εκτός λειτουργίας για τεχνικούς/οργανωτικούς λόγους) από τη δημοσίευση του υπό ψήφιση νομοθετήματος (άρθρο 10 παρ. 2), ότι οι υπόχρεοι που έχουν υποβάλει ηλεκτρονικώς δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης και οικονομικών συμφερόντων κατά τα έτη 2016, 2017 και 2018 δύνανται να τις επιβεβαιώσουν υπό την προϋπόθεση ότι το περιεχόμενό τους δεν χρήζει μεταβολής βάσει των προτεινόμενων διατάξεων, οι δε υπόχρεοι που απέκτησαν τη σχετική ιδιότητα κατά τα έτη 2016, 2017 και 2018 και υπέβαλαν αρχική δήλωση δεν υποχρεούνται να μεταβάλουν το περιεχόμενό της, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή περιέχει τα υφιστάμενα κατά τον χρόνο υποβολής της περιουσιακά τους στοιχεία (άρθρο 10 παρ. 4).

Με τις διατάξεις των άρθρων 13 έως 15 εισάγονται ρυθμίσεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και, ιδίως, τροποποιούνται τα άρθρα 43 και 44 του ν. 4489/2017 (άρθρο 13) και του άρθρου 110Α του Ποινικού Κώδικα (άρθρο 14), και συνιστώνται οργανικές θέσεις σε Καταστήματα Κράτησης (άρθρο 15). Με τις διατάξεις του άρθρου 16 ορίζεται ότι οι αιτήσεις που έχουν υποβληθεί ή που θα υποβληθούν (έως και έναν μήνα μετά τη δημοσίευση του υπό ψήφιση νομοθετήματος) περί, κατά παρέκκλιση των κείμενων διατάξεων, μετάταξης σε υπηρεσίες Δημοτικής Αστυνομίας υπαλλήλων που είχαν κατά το παρελθόν μεταταχθεί σε Καταστήματα Κράτησης από καταργηθείσες θέσεις κλάδου Δημοτικής Αστυνομίας, θα εξετασθούν αρμοδίως από της 29.3.2019.

Τέλος, με το άρθρο 17 ορίζεται ο χρόνος έναρξης ισχύος του παρόντος.

Β. α. Το νομοθετικό πλαίσιο περί υποχρέωσης δημόσιων οργάνων και λειτουργών σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης εκκινεί ιστορικώς με τον ν. 4351/1964 «Περί προστασίας της τιμής του πολιτικού κόσμου της Χώρας». Η

υποχρέωση καταλάμβανε τον Πρωθυπουργό, τους Αρχηγούς και κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων, τους Υπουργούς, Υφυπουργούς, Βουλευτές, γενικούς γραμματείς υπουργείων και τους διοικητικούς υπαλλήλους πρώτου ή αντίστοιχου βαθμού (άρθρο 1), καθώς και αναδρομικώς, για τις πρώτες πέντε κατηγορίες υπόχρεων προσώπων, και όσους είχαν αναλάβει τέτοια καθήκοντα από 1.4.1946 και εφ' εξής (άρθρο 2). Η υποχρέωση αφορούσε την περιουσιακή κατάσταση των ιδίων, των συζύγων και των ανήλικων τέκνων τους. Εισήχθη, επίσης, το αξιόποινο της παράλειψης υποβολής της σχετικής δήλωσης και της υποβολής ανακριβούς δήλωσης (άρθρα 3 και 5).

Η υποχρέωση υποβολής δήλωσης περιουσιακής κατάστασης θεσπίσθηκε εκ νέου διά του ν. 1738/1987 «Σύσταση Συμβουλίου Πρόληψης της Εγκληματικότητας, τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, των Κωδίκων Ποινικής και Πολιτικής Δικονομίας και άλλες Διατάξεις», ο οποίος κατήργησε τον ν. 4351/1964 (άρθρο 12) και επεξέτεινε την εν λόγω υποχρέωση, μεταξύ άλλων, σε ειδικούς γραμματείς υπουργείων, μετακλητούς υπαλλήλους, δημάρχους, μονομελή όργανα διοίκησης και μέλη διοικητικού συμβουλίου νπδδ και νπιδ του δημόσιου τομέα (άρθρο 6). Με τις διατάξεις του νόμου αυτού θεσπίζεται εκ νέου το αξιόποινο της παράλειψης υποβολής της σχετικής δήλωσης όπως και της υποβολής ανακριβούς δήλωσης (άρθρο 9).

Ο κύκλος των υπόχρεων προσώπων διευρύνθηκε περαιτέρω με τις διατάξεις του ν. 2429/1996 «Χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων - Δημοσιότητα και έλεγχος των οικονομικών των πολιτικών κομμάτων και των υποψηφίων βουλευτών - Δήλωση περιουσιακής κατάστασης πολιτικών, κρατικών λειτουργών και υπαλλήλων, ιδιοκτητών μέσωσ μαζικής ενημέρωσης και εντύπων και άλλων κατηγοριών προσώπων και άλλες διατάξεις», θεσπίζοντας υποχρέωση υποβολής δήλωσης περιουσιακής κατάστασης, μεταξύ άλλων, για ευρωβουλευτές, πρόσωπα υπεύθυνα για τη διαχείριση των οικονομικών των πολιτικών κομμάτων, δικαστικούς και εισαγγελικούς λειτουργούς, μέλη διοίκησης πιστωτικών ιδρυμάτων, δημοσιογράφους (άρθρο 24). Ο εν λόγω νόμος κατήργησε τον ν. 1738/1987 (άρθρο 32) και θέσπισε εκ νέου το αξιόποινο της παράλειψης υποβολής της σχετικής δήλωσης όπως και της υποβολής ανακριβούς δήλωσης (άρθρο 27).

Ομοίως, ο ν. 2429/1996 καταργήθηκε από τον ισχύοντα σήμερα ν. 3213/2003 «Δήλωση και έλεγχος περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων, ιδιοκτητών μέσωσ μαζικής ενημέρωσης και άλλων κατηγοριών προσώπων», ο οποίος διεύρυνε έτι περαιτέρω τις κατηγορίες των υπόχρεων σε δήλωση προσώπων.

6. Σε επίπεδο διεθνούς δικαίου, ιδιαίτερης μνείας χρήζει η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών της 31ης Οκτωβρίου 2003 κατά της διαφθοράς (κυρωθείσας διά του άρθρου πρώτου του ν. 3666/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς και αντικατάσταση συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα»), από την οποία απορρέουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις των κρατών μελών για την ενίσχυση των αξιών της δημοκρατίας και την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Συμφώνως προς τις διατάξεις της, «έχοντας (...) υπόψη τις αρχές της ορθής διαχείρισης των δημόσιων υποθέσεων και της δημόσιας περιουσίας, της διαφάνειας, της ευθύνης και της ισότητας ενώπιον του νόμου και την ανάγκη διαφύλαξης της ακεραιότητας και της προώθησης πολιτισμού απόρριψης της διαφθοράς» (Προοίμιο), κάθε κράτος μέλος του Ο.Η.Ε. οφείλει να «αναπτύσσει, εφαρμόζει ή διατηρεί αποτελεσματικές συντονισμένες πολιτικές κατά της διαφθοράς που προάγουν τη συμμετοχή της κοινωνίας και αντανακλούν τις αρχές της επικράτησης του δικαίου, της ορθής διαχείρισης των δημόσιων υποθέσεων και της δημόσιας περιουσίας της ακεραιότητας της διαφάνειας και της υπευθυνότητας» καθώς και να «θεσπίσει και να προωθήσει αποτελεσματικές πρακτικές που αποσκοπούν στην πρόληψη της διαφθοράς» (άρθρο 5 παρ. 1 και 2).

Ειδικότερα, η Σύμβαση ορίζει ότι κάθε κράτος μέλος «προσπαθεί, όπου αρμόζει και σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές της εσωτερικής νομοθεσίας του, να θεσπίζει μέτρα και συστήματα που απαιτούν από τους δημόσιους λειτουργούς να υποβάλλουν δηλώσεις στις αρμόδιες αρχές σχετικά, μεταξύ άλλων, με τις εξωυπηρεσιακές δραστηριότητες, την απασχόληση, τις επενδύσεις, τα περιουσιακά στοιχεία και τα σημαντικά δώρα ή οφέλη από τα οποία μπορεί να προκύψει σύγκρουση συμφερόντων σε σχέση με τις λειτουργίες τους ως δημόσιων λειτουργών» (άρθρο 8 παρ. 5), εξετάζοντας, παραλλήλως, «το ενδεχόμενο να λάβει, σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές της εσωτερικής νομοθεσίας του, πειθαρχικά ή άλλα μέτρα κατά των δημόσιων λειτουργών του που παραβιάζουν τους κώδικες ή τα πρότυπα που θεσπίζονται σύμφωνα με το παρόν άρθρο» (άρθρο 8 παρ. 6).

Ως προς τον αξιόποιο χαρακτήρα ενεργειών δημόσιου λειτουργού που στοχεύουν στον παράνομο πλουτισμό του, η Σύμβαση ορίζει ότι κάθε κράτος μέλος «υιοθετεί τα νομοθετικά και άλλα μέτρα που απαιτούνται για να ορίσει ως ποινικό αδίκημα, όταν τελείται με πρόθεση, τον παράνομο πλουτισμό, δηλαδή τη σημαντική αύξηση των περιουσιακών στοιχείων δημόσιου λειτουργού, την οποία δεν μπορεί να εξηγήσει εύλογα σε σχέση με το νόμιμο εισόδημα του» (άρθρο 20), όπως και «τα νομοθετικά και άλλα μέτρα που απαιτούνται για να θεσπίσει ως ποινικό αδίκημα, όταν τελείται με πρόθεση

μετά την τέλεση οποιουδήποτε από τα αδικήματα που ορίζονται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση, χωρίς συμμετοχή στα αδικήματα αυτά, την απόκρυψη ή τη συνεχιζόμενη παρακράτηση περιουσίας όταν το εμπλεκόμενο πρόσωπο γνωρίζει ότι η περιουσία αυτή είναι προϊόν οποιουδήποτε από τα αδικήματα που ορίζονται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση» (άρθρο 24).

Τον Νοέμβριο 2009 συνεστήθη η Διακυβερνητική Ομάδα Εργασίας για τη δημιουργία μηχανισμού αξιολόγησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της διαφθοράς διά της υπ' αριθμ. 3/1 απόφασης (Νοέμβριος 2009) της Σύσκεψης των κρατών μελών της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς. Το εν λόγω διεθνές όργανο αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των διεθνών δεσμεύσεων που αναλαμβάνει κάθε κράτος μέλος στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (βλ. στοιχ. 44 του Παραρτήματος της 3/1 απόφασης).

Αντιστοίχως, στο πλαίσιο των εργασιών του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει συσταθεί η Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς (Groupe d' États contre la Corruption - Group of States against Corruption - GRECO), η οποία συνιστά ανώτερο όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης με αρμοδιότητες αξιολόγησης και υποβολής συστάσεων προς τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης επί ζητημάτων διαφθοράς.

Η Ελλάδα εντάχθηκε στην Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς το 1999. Έκτοτε, υποβλήθηκε σε αξιολόγηση στο πλαίσιο του Πρώτου Κύκλου Αξιολόγησης (Μάιος 2002), ο οποίος αφορούσε την διασφάλιση της ανεξαρτησίας του δικαστικού σώματος ως μέσου κατά της διαφθοράς, του Δεύτερου Κύκλου Αξιολόγησης (Δεκέμβριος 2005), επί του οικονομικού προϊόντος της διαφθοράς και επί της διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση και τα νομικά πρόσωπα, του Τρίτου Κύκλου Αξιολόγησης (Ιούνιος 2010), σχετικώς με την ποινικοποίηση της διαφθοράς και τη διαφάνεια της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων, και του Τέταρτου Κύκλου Αξιολόγησης (Ιούνιος 2015) επί της πρόληψης της διαφθοράς Βουλευτών, Δικαστών και Εισαγγελέων (οι σχετικές Εκθέσεις Αξιολόγησης, καθώς και οι επακόλουθες Εκθέσεις Συμμόρφωσης, είναι διαθέσιμες στον δικτυακό τόπο <https://www.coe.int/en/web/greco>).

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 1 παρ. 1 (άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 3213/2003)

Με την εν λόγω ρύθμιση ορίζεται ότι η υποχρέωση της δήλωσης περιουσιακής κατάστασης αφορά και την περιουσιακή κατάσταση των προσώπων με τα οποία οι υπόχρεοι έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης. Ελλείψει διάκρισης, συνάγεται ότι η εν λόγω ρύθμιση καταλαμβάνει τόσο τα σύμφωνα

συμβίωσης που διέπονται από τον ν. 3719/2008 όσο και εκείνα που έχουν συναφθεί υπό τον ν. 4356/2015.

Εν προκειμένω, επισημαίνονται τα εξής:

Ο θεσμός του συμφώνου συμβίωσης, ο οποίος τοποθετείται μεταξύ του θεσμού του γάμου και της απλής ελεύθερης συμβίωσης, εισήχθη στον ελληνικό δίκαιο το πρώτον διά του ν. 3719/2008, και μάλιστα ως θεσμός πρωτίστως ενδοτικού δικαίου, ιδίως αναφορικός προς την ελευθερία διαμόρφωσης από τα μέρη των προσωπικών και των περιουσιακών τους σχέσεων (βλ. και την από 4.11.2008 έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας επί του νομοσχεδίου «Μεταρρυθμίσεις για την οικογένεια, το παιδί, την κοινωνία και άλλες διατάξεις» - ν. 3719/2008).

Νέο πλαίσιο κανόνων ως προς τη σύναψη, τη διαμόρφωση των όρων και τη λύση του συμφώνου συμβίωσης καθώς και ως προς τις έννομες συνέπειές τους θεσπίσθηκε διά του ν. 4356/2015. Από της έναρξης ισχύος του εν λόγω νόμου (24.12.2015), όσα σύμφωνα συμβίωσης καταρτίζονται, διέπονται αποκλειστικώς από τις διατάξεις του.

Δεδομένου ότι το θεσμικό πλαίσιο του ν. 4356/2015 ισχύει παράλληλα προς την ισχύ συμφώνων συμβίωσης που συνήφθησαν μέχρι την 24.12.2015, δηλαδή βάσει του ν. 3719/2008, και τα οποία εξακολουθούν να διέπονται από το προϊσχύσαν καθεστώς (εκτός αν τα συμβαλλόμενα μέρη επιλέξουν να υπαχθούν συνολικώς στις διατάξεις του ν. 4356/2015 με συμβολαιογραφική πράξη) (βλ. άρθρα 56 παρ. 3 και 62 παρ. 1 του ν. 4356/2015), υφίστανται σήμερα εν ισχύ σύμφωνα συμβίωσης που έχουν συναφθεί υπό το καθεστώς τόσο του ως άνω νεότερου όσο και του ως άνω παλαιότερου νόμου, τα οποία, όμως, φέρουν διαφορετικά μεταξύ τους χαρακτηριστικά.

Ειδικότερα, το σύμφωνο συμβίωσης του ν. 3719/2008 παρέχει στα μέρη μεγαλύτερο περιθώριο αυτορρύθμισης, λόγω του ότι περιλαμβάνει μεγαλύτερο αριθμό διατάξεων ενδοτικού δικαίου και, κατά τούτο, δύναται να απέχει μακράν των ρυθμίσεων περί γάμου.

Αντιθέτως, το σύμφωνο συμβίωσης του ν. 4356/2015 – πέραν της θεμελιώδους διαφοράς του έναντι του γάμου, δηλαδή κατά το ότι συνάπτεται και μεταξύ ομόφυλων προσώπων – προσλαμβάνει ορισμένες ρυθμίσεις του θεσμού του γάμου και ανάγεται, εν πολλοίς, σε θεσμό ισότιμο προς εκείνον του γάμου. Συγκεκριμένως, προβλέπεται ενιαία εφαρμογή των αντίστοιχων κανόνων δικαίου που αφορούν τους συζύγους επί των προσωπικών και κατ' αρχήν και επί των περιουσιακών σχέσεων των μερών του συμφώνου, επί των ζητημάτων διατροφής μετά τη λύση του συμφώνου, και επί των κληρονομικών δικαιωμάτων τους (πλην της νόμιμης μοίρας). Ορίζεται, εξ άλλου, ρητώς ότι, κατ' αρχήν, «[ά]λλες διατάξεις νόμων που αφορούν (...) αξιώσεις,

παροχές και προνόμια έναντι τρίτων ή έναντι του Δημοσίου εφαρμόζονται αναλόγως και στα μέρη του συμφώνου» (άρθρο 12 του ν. 4356/2015).

Υπό το φως των ανωτέρω, καθίσταται φανερό ότι οι δύο τύποι συμφώνου συμβίωσης που έχουν συναφθεί μέχρι σήμερα φέρουν διαφορετικό μεταξύ τους θεσμικό χαρακτήρα. Μολονότι, συνεπώς, ενδεχόμενη νομοθετική ρύθμιση που επιβάλλει την υποχρέωση δήλωσης της περιουσιακής κατάστασης του προσώπου με το οποίο ο υπόχρεος έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης (και όχι μόνον εκείνου που τυχόν έχει συνάψει γάμο με τον υπόχρεο), έχει κριθεί κατ' αρχήν ως «επιβεβλημένη» λόγω του ότι, «και στην περίπτωση της συμβίωσης βάσει συμφώνου, υφίσταται, όπως και στον γάμο, κοινότητα ζωής του υποχρέου με τον/την σύντροφό του και τα ανήλικα τέκνα τους» και, επομένως, «δεν συντρέχει κανένας λόγος που να δικαιολογεί την εξαίρεση των προσώπων που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης από την υποχρέωση» (ΣτΕ Ολομ 3312/2017 σκέψ. 17), θα έπρεπε, ενδεχομένως, να ληφθεί υπ' όψιν το διαφορετικό θεσμικό πλαίσιο το οποίο διέπει τους δύο τύπους συμφώνου συμβίωσης που, κατά τα ως άνω, τελούν εν ισχύι σήμερα.

2. Επί του άρθρου 1 παρ. 2 (άρθρο 1 παρ. 1 περίπτ. θ' του ν. 3213/2003)

Με την εν λόγω ρύθμιση ορίζεται ότι υπόχρεοι σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης είναι και «τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη των επιτροπών των Δήμων».

Μολονότι η εν λόγω ρύθμιση επαναλαμβάνει κατά περιεχόμενο την ισχύουσα ρύθμιση, επισημαίνεται ότι, διά του άρθρου 75 του ν. 4555/2018, το δημοτικό συμβούλιο μπορεί να συγκροτεί επιτροπές για την επεξεργασία και την εισήγηση ενώπιόν του θεμάτων της αρμοδιότητάς του, στις οποίες μετέχουν δημοτικοί σύμβουλοι, υπάλληλοι του δήμου και ιδιώτες εμπειρογνώμονες στα θέματα της επιτροπής και εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων της περιοχής (βλ. άρθρο 70 του ν. 3852/2010, όπως τροποποιήθηκε διά του άρθρου 75 του ν. 4555/2018, με έναρξη ισχύος, από τη δημοτική περίοδο που αρχίζει μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4555/2018, συμφώνως προς το άρθρο 92 αυτού).

Δεδομένου ότι, συμφώνως προς την από 11.11.2003 Αιτιολογική Έκθεση που συνόδευε το νομοσχέδιο «Δήλωση και έλεγχος περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, ιδιοκτητών μέσων ενημέρωσης και άλλων κατηγοριών προσώπων» (που ψηφίσθηκε ως ν. 3213/2003), «ο κατάλογος των υποχρέων εξαντλεί όλο το φάσμα όσων ασκούν αποφασιστικού χαρακτήρα αρμοδιότητες» (βλ. σελ. 1), θα έχρηζε, ενδεχομένως, διευκρίνισης αν στο πεδίο εφαρμογής της προτεινόμενης ρύθμισης εντάσσονται και τα μέλη των επιτροπών των Δήμων που διαθέτουν

γνωμοδοτική, αποκλειστικώς, αρμοδιότητα.

3. Επί του άρθρου 1 παρ. 7 (άρθρο 1 παρ. 1 περίπτ. κε΄ του ν. 3213/2003)

Με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζεται ότι: «Η περίπτωση κε΄ της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003 αντικαθίσταται ως εξής: «κε. Το αστυνομικό προσωπικό, με εξαίρεση όσους τελούν σε καθεστώς μόνιμης διαθεσιμότητας, σύμφωνα με την περίπτωση ζ΄ της παρ. 1 του άρθρου 8 και το άρθρο 14 του π.δ. 24/1997 (Α΄ 29) σε συνδυασμό με τις διατάξεις του ν.δ. 330/1947 (Α΄ 84), οι συντοριακοί φύλακες, οι ειδικοί φρουροί και το πολιτικό προσωπικό που υπηρετεί στην Ελληνική Αστυνομία, το προσωπικό του Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής, εξαιρουμένων των στελεχών που έχουν υπαχθεί σε καθεστώς μόνιμης διαθεσιμότητας, σύμφωνα με το άρθρο 1 του π.δ. 27/2014 (Α΄ 46), καθώς και το προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν.δ. 330/1947, σε συνδυασμό με τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 9 του ν. 1813/1988 (Α΄ 243)».

Με την εν λόγω ρύθμιση επιδιώκεται, συμφώνως προς την Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το υπό ψήφιση νομοσχέδιο (σελ. 2), η εξαίρεση από την υποχρέωση υποβολής δήλωσης περιουσιακής κατάστασης του προσωπικού των σωμάτων ασφαλείας «που βρίσκεται σε καθεστώς μόνιμης διαθεσιμότητας».

Η προτεινόμενη διάταξη ρυθμίζει ρητώς την εν λόγω περίπτωση για όλες τις κατηγορίες προσώπων που αναφέρονται στη ρύθμιση, πλην του προσωπικού του Πυροσβεστικού Σώματος, ως προς το οποίο η ρύθμιση δεν είναι σαφής («το προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν.δ. 330/1947, σε συνδυασμό με τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 9 του ν. 1813/1988 (Α΄ 243)»).

Για λόγους σαφήνειας και προς αποφυγή παρερμηνειών κατά την εφαρμογή της διάταξης, το περιεχόμενο της οποίας έχει και ποινικές συνέπειες (λ.χ., κατ' άρθρο 6 του ν. 32123/2013), θα ήταν σκόπιμο να αναδιατυπωθεί η εν λόγω διάταξη, καθ' ο μέρος αφορά το προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος, ως εξής: «καθώς και το προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος, με εξαίρεση όσους τελούν σε καθεστώς μόνιμης διαθεσιμότητας, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν.δ. 330/1947, σε συνδυασμό με τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 9 του ν. 1813/1988 (Α΄ 243)».

4. Επί του άρθρου 1 παρ. 11 (άρθρο 1 παρ. 1 περίπτ. μδ΄ του ν. 3213/2003)

Με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζεται ότι υπόχρεοι σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης είναι και «[ο]ι επικεφαλής των Υπηρεσιών Δημοσιονομικού Ελέγχου (Υ.Δ.Ε.) και των Δημοσιονομικών Υπηρεσιών Εποπτείας και Ε-

λέγχου (Δ.Υ.Ε.Ε.) του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους».

Επισημαίνεται ότι, συμφώνως προς τις διατάξεις του π.δ. 142/2017 «Οργανισμός Υπουργείου Οικονομικών» και, ιδίως, του άρθρου 55, οι Δημοσιονομικές Υπηρεσίες Εποπτείας και Ελέγχου λειτουργούν σε επίπεδο Διεύθυνσης και διαρθρώνονται σε Τμήματα.

Συνεπώς, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας και προς άρση τυχόν ερμηνευτικών δυσχερειών, θα ήταν σκόπιμο η λέξη «επικεφαλής» στην προτεινόμενη ρύθμιση να αντικατασταθεί από τη φράση «προϊστάμενοι των οργανικών μονάδων».

5. Επί του άρθρου 1 παρ. 18 (άρθρο 1 παρ. 6 του ν. 3213/2003)

Με την εν λόγω ρύθμιση ορίζονται τα εξής: «Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου, με το οποίο ρυθμίζονται περιπτώσεις υποχρέωσης υποβολής Δ.Π.Κ. μελών συλλογικών οργάνων, υπόχρεοι σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης είναι τα αναπληρωματικά μέλη των οργάνων αυτών, εφόσον έχουν συμμετάσχει σε συνεδριάσεις τους, όπως αυτό προκύπτει αποκλειστικά από τα επίσημα πρακτικά των συνεδριάσεων του οργάνου».

Θα έρχοζε, εν προκειμένω, διευκρίνιση αν η εν λόγω ρύθμιση ισχύει αναλογικώς και για τα τακτικά μέλη των ως άνω συλλογικών οργάνων που δεν έχουν συμμετάσχει σε καμία συνεδρίαση του οργάνου κατά τη διάρκεια της θητείας τους.

6. Επί του άρθρου 2 παρ. 3 (άρθρο 2 παρ. 1 περίπτ. α΄ του ν. 3213/2003)

Με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζονται τα εξής:

«Οι υποπεριπτώσεις ν και νί της περίπτωσης α΄ της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 3213/2003 αντικαθίστανται ως εξής:

“ν. Η μίσθωση θυρίδων σε τράπεζες, ταμειευτήρια και άλλα ημεδαπά ή αλλοδαπά πιστωτικά ιδρύματα. Επίσης, το σύνολο των μετρητών, που δεν περιλαμβάνονται στην περίπτωση ιν εφόσον το συνολικό ποσό υπερβαίνει τις τριάντα χιλιάδες (30.000) ευρώ. Το προαναφερόμενο ποσό αφορά αθροιστικά τον υπόχρεο, τον σύζυγο και τα ανήλικα τέκνα και το πρόσωπο, με το οποίο ο υπόχρεος έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης.

νί. Κάθε κινητό που η αξία του υπερβαίνει το ποσό των σαράντα χιλιάδων (40.000) ευρώ, συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α.. Αν η αξία κάθε πράγματος είναι μικρότερη του ποσού αυτού, τα αποκτηθέντα, όμως, πράγματα αποτελούν κατά τις συναλλακτικές αντιλήψεις ενιαίο σύνολο, για τον υπολογισμό της αξίας λαμβάνεται υπόψη η αξία όλων αυτών των πραγμάτων, εφόσον υπερβαίνει το ποσό των σαράντα χιλιάδων (40.000) ευρώ. Η δηλούμενη αξία συνοδεύεται από τα παραστατικά αγοράς ή τα νόμιμα φορολογικά παραστα-

τικά ή εκτίμηση της εμπορικής αξίας του κινητού από εκτιμητή που περιλαμβάνεται στο μητρώο πιστοποιημένων εκτιμητών που τηρείται στο Υπουργείο Οικονομικών. Σε περίπτωση κατά την οποία τα κινητά είναι ασφαλισμένα κατά κινδύνων κλοπής, πυρκαγιάς και λοιπών κινδύνων, η εκτιμώμενη αξία δεν μπορεί να είναι κατώτερη αυτής που αναγράφεται στη σχετική σύμβαση».

Η Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το υπό ψήφιση νομοσχέδιο περιλαμβάνει εκτενή αναφορά στις εν λόγω ρυθμίσεις (σελ. 3-4).

Επισημαίνεται, εν προκειμένω, ότι, συμφώνως προς την απόφαση ΣτΕ Ολομ 2649/2017, «25. Επειδή, τα επίμαχα περιουσιακά στοιχεία που οφείλουν οι υπόχρεοι, (...), να συμπεριλάβουν στη δήλωση περιουσιακής κατάστασης (...), εμπίπτουν στην σφαίρα του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου των υποχρέων (πρβλ. Ε.Δ.Δ.Α. Μ.Ν. και λοιποί κατά Σαν Μαρίνο απόφαση της 7.7.2015 σκ. 51 επ.), συνιστούν δε και δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υπό την έννοια του άρθρου 2 στ. α΄ της οδηγίας 95/46, και του άρθρου 2 περ. α΄ του ν. 2472/1997, αφού πρόκειται για πληροφορίες που αναφέρονται σε φυσικό πρόσωπο, του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί (πρβλ. Δ.Ε.Ε. C-465/00 Rechnungshof σκ. 64 και σκ. 73 περί υπαγωγής στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 Ε.Σ.Δ.Α., C-73/07 Tietosuojavaltutettu απόφαση της 16.12.2008 σκ. 35, Conseil Constitutionnel 2013-676 DC σκ. 13 για δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, Ε.Δ.Δ.Α. Wyrych κατά Πολωνίας σελ. 9, 10, Γνωμοδότηση 7/2011 Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα σκ. 5, Π.Ε. 96/1999 σκ. 8).

26. Επειδή, με τη θέσπιση της υποχρέωσης υποβολής Δ.Π.Κ. και Δ.Ο.Σ. επιδιώκεται, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, η ενίσχυση της διαφάνειας, καθώς και η πρόληψη και καταστολή ενδεχομένων κρουσμάτων διαφθοράς. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται κυρίως με τον έλεγχο της μεταβολής (αύξησης) της περιουσίας των υποχρέων επί όσο χρόνο διατηρούν την ιδιότητα λόγω της οποίας υπέχουν την υποχρέωση υποβολής των άνω δηλώσεων. Επομένως, δεν αποτελεί αντικείμενο των διατάξεων που μνημονεύθηκαν η δημιουργία περιουσιολογίου, δηλαδή η καταγραφή των πάσης φύσεως περιουσιακών στοιχείων και της αξίας αυτών, για πληθώρα κατηγοριών και μεγάλο αριθμό ελλήνων πολιτών - στους οποίους περιλαμβάνονται και οι δικαστικοί λειτουργοί - και ο έλεγχος της ακρίβειας αυτού με την απειλή βαρύντων ποινικών και διοικητικών κυρώσεων (άρθρα 6 και 9 ν. 3213/2003), χωρίς μάλιστα να προκύπτει ο σκοπός δημόσιου συμφέροντος, ο οποίος επιδιώκεται με την κατάρτιση ενός τέτοιου περιουσιολογίου. Εξ άλλου, η υποχρέωση να συμπεριληφθούν στη Δ.Π.Κ. ποσά σε μετρητά που υπερβαίνουν τα 15.000 ευρώ και φυλάσσονται εκτός πιστωτικών ιδρυμάτων ή εντός θυρίδων, καθώς και κινητά περιουσιακά στοιχεία, των οποίων η αξία υπερβαίνει

τα 30.000 ευρώ, αποτελεί περιορισμό όχι μόνο του δικαιώματος των υποχρέων για προστασία των προσωπικών δεδομένων τους, αλλά και του δικαιώματός τους για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και για προστασία του ιδιωτικού τους βίου, διότι οι υπόχρεοι καλούνται να αποκαλύψουν στοιχεία που ανάγονται στην προσωπικότητά τους και στην ιδιωτική και οικογενειακή τους ζωή. Δεδομένου ότι ο περιορισμός αυτός προβλέπεται από τυπικό νόμο, θεσπίζεται δε κατ' επίκληση νόμιμου σκοπού πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω το ζήτημα, αν πληροί τους όρους της αρχής της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος).

27. Επειδή, η υποχρέωση δήλωσης μετρητών χρημάτων που δεν περιλαμβάνονται σε καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα δεν αποτελεί πρόσφορο μέτρο για τη διαπίστωση της περιουσιακής κατάστασης του υποχρέου ή μεταβολής αυτής που δεν δικαιολογείται από τα νόμιμα έσοδά του· τούτο, προεχόντως διότι δεν είναι δυνατόν να ελεγχθεί η ακρίβεια της δήλωσης ως προς την κατοχή ή μη μετρητών χρημάτων και του ακριβούς ύψους τους, εφόσον η Δ.Π.Κ. περιλαμβάνει, κατά το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 3213/2003, όπως ισχύει, τα περιουσιακά στοιχεία του υποχρέου κατά την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου της δήλωσης έτους, ο δε έλεγχός της θα γίνει σε χρόνο προφανώς μεταγενέστερο της ημερομηνίας αυτής. Και τούτο, ανεξαρτήτως του ότι ο μόνος δυνατός τρόπος ελέγχου από το αρμόδιο ελεγκτικό όργανο, ειδικώς για την εξακρίβωση του ακριβούς ύψους των φυλασσομένων στην οικία των υποχρέων μετρητών χρημάτων, θα ήταν η κατ' οίκον έρευνα, η οποία, πραγματοποιούμενη για τον σκοπό απλώς της διαπίστωσης αν είναι ακριβής ή όχι δήλωση περί της περιουσιακής κατάστασης υποχρέου, θα αντέκειτο στη διάταξη του άρθρου 9 παρ. 1 του Συντάγματος. Ο ίδιος τρόπος ελέγχου, εξ ίσου αντίθετος προς τη συνταγματική αυτή διάταξη, θα ήταν ο μόνος δυνατός και για τη διαπίστωση της ακρίβειας Δ.Π.Κ., ως προς τυχόν δηλούμενα ως κινητά μεγάλης αξίας ευρισκόμενα στην οικία υποχρέου. Εξ άλλου, ενόψει του ότι, κατά τα προεκτεθέντα, σκοπός των διατάξεων, προς εφαρμογή των οποίων εκδόθηκε η προσβαλλόμενη κ.υ.α., δεν αποτελεί η καταγραφή των περιουσιακών στοιχείων και της αξίας αυτών ορισμένων κατηγοριών Ελλήνων πολιτών, μεταξύ των οποίων και των δικαστικών λειτουργών, και του ότι οι θεσπιζόμενες με το άρθρο 2 παρ. 1 περ. α' του ν. 3213/2003, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 173 παρ. 1 του ν. 4389/2016, νέες ρυθμίσεις (μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και εκείνη που αφορά την υποχρέωση δήλωσης της κατοχής κινητών πραγμάτων αξίας άνω των 30.000 ευρώ) δεν μπορεί να ανατρέξουν στο παρελθόν και να στηρίξουν ευθύνη των δηλούντων με βάση τις διατάξεις περί Δ.Π.Κ. για κινητά, που είναι ήδη στην κατοχή τους - λαμβανομένων, μάλιστα, υπόψη των αυ-

στηρών κυρώσεων που προβλέπονται από τα άρθρα 6 και 9 του ν. 3213/2003 σε περίπτωση ανακριβούς ή ελλιπούς Δ.Π.Κ. και των αμφισβητήσεων που μπορεί να προκύψουν ως προς τον προσδιορισμό της αξίας κινητών πραγμάτων [βλ. την περίπτωση των ασφαλισμένων κατά κινδύνων κλοπής, πυρκαγιάς και άλλων κινδύνων κινητών, των οποίων «η εκτιμώμενη αξία δεν μπορεί να είναι κατώτερη αυτής που αναγράφεται στη σχετική σύμβαση», άρθρο 2 παρ. 1 περ. νί εδ. τελευταίο του ν. 3213/2003, όπως ισχύει] - η απλή κατοχή κινητών πραγμάτων αξίας άνω των 30.000 ευρώ δεν αποτελεί πρόσφορο στοιχείο προς εξυπηρέτηση του σκοπού, στον οποίο πράγματι αποβλέπει ο θεσπίζων την υποχρέωση υποβολής των Δ.Π.Κ. και ο οποίος είναι ο έλεγχος της μεταβολής (αύξησης) της περιουσιακής κατάστασης των υποχρέων. Πρόσφορο στοιχείο για την επίτευξη του σκοπού αυτού, προκειμένου περί κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας, είναι η υποχρέωση δήλωσης της αγοράς αυτών κατά το έτος κατά το οποίο κτώνται, κατά τον έλεγχο δε της αφορώσας το έτος αυτό δήλωσης μπορεί να εξακριβωθεί αν η δαπάνη για την απόκτηση των κινητών αυτών καλύπτεται από τα δηλωθέντα εισοδήματα του υποχρέου. Τέτοια υποχρέωση υπάρχει, εφόσον ο ήδη ισχύων Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013, Α' 167) – στο άρθρο 32 παρ. 1 περ. α' του οποίου ορίζεται ότι ως ετήσια δαπάνη του φορολογούμενου, της συζύγου του και των εξαρτώμενων μελών του λογίζονται και τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται, μεταξύ άλλων, για αγορά κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας, ως τέτοιων νοουμένων εκείνων των οποίων η αξία υπερβαίνει το ποσό των 10.000 ευρώ – επιβάλλει στους φορολογούμενους να δηλώσουν τη δαπάνη για την απόκτηση κινητών πραγμάτων αξίας άνω των 10.000 ευρώ, που πραγματοποίησαν εντός του οικείου έτους, με την αφορώσα το έτος αυτό δήλωση φόρου εισοδήματος, η οποία συνυποβάλλεται με τη Δ.Π.Κ., και, κατ' αυτόν τον τρόπο, περιέρχεται σε γνώση του αρμόδιου για τον έλεγχο της Δ.Π.Κ. οργάνου η πραγματοποίηση της συγκεκριμένης δαπάνης. Παρόμοια ρύθμιση προβλεπόταν και από τον προηγούμενο Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/1994, Α' 151) στο άρθρο 17 παρ. 1 περ. α', όπως αυτό ίσχυε με τις εκάστοτε τροποποιήσεις του (ως μεγάλης αξίας θεωρουμένων κινητών αξίας αρχικώς 1.000.000 δραχμών και, στη συνέχεια, 3.000 και 5.000 ευρώ). Άλλωστε, η πραγματοποίηση δαπάνης για την αγορά κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας ευχερώς πλέον διαγιγνώσκεται, εφόσον τα φορολογικά στοιχεία αξίας πεντακοσίων ευρώ και άνω, που εκδίδονται, μεταξύ άλλων, για την πώληση αγαθών, εξοφλούνται, σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ. 3 του ν. 3842/2010 (Α' 58), όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με την παρ. 2 του άρθρου 69 του ν. 4446/2016 (Α' 240), αποκλειστικώς με τη χρήση κάρτας ή άλλου ηλεκτρονικού μέσου πληρωμής,

οι πραγματοποιούμενες δε με τα μέσα αυτά συναλλαγές γνωστοποιούνται στις φορολογικές αρχές (βλ. και κατωτέρω σκ. 33), από τις οποίες μπορεί, κατά το νόμο, όπως ήδη έχει εκτεθεί, να αντλήσει στοιχεία το αρμόδιο για τον έλεγχο των Δ.Π.Κ. όργανο. Το ότι η υποχρέωση δήλωσης με τη Δ.Π.Κ. των κατεχομένων από τον υπόχρεο κινητών μεγάλης αξίας αποβλέπει στην καταγραφή αυτών και της αξίας τους και όχι στον έλεγχο της νομιμότητας της τυχόν αύξησης της περιουσίας των υποχρέων συνάγεται από το γεγονός ότι είναι υποχρεωτική η δήλωση και κινητών, ως προς την κτήση των οποίων δεν μπορεί να γεννηθεί καμία αμφιβολία ότι προέρχεται από νόμιμη αιτία, όπως είναι τα κτηθέντα από γονική παροχή και λόγω προίκας, καθώς και των κινητών που έχουν αποκτηθεί από την τελευταία αυτή αιτία σε χρόνο πολύ προγενέστερο εκείνου, κατά τον οποίο το πρώτον θεσπίστηκε η υποχρέωση υποβολής Δ.Π.Κ. για τις περισσότερες κατηγορίες υποχρέων - στους οποίους περιλαμβάνονται και οι δικαστικοί λειτουργοί - εφόσον η προίκα καταργήθηκε με τον ν. 1329/1983. (...). Με τα δεδομένα όμως αυτά, εφόσον δηλαδή πρόκειται κατ' αρχήν για κινητά, ως προς τα οποία υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία για την κτήση και την αξία τους, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η υποχρέωση να δηλωθούν με τη Δ.Π.Κ. δρα προληπτικά (αποτρεπτικά) για τη μη αποδοχή εκ μέρους των υπόχρεων δωρεών κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας (πολύτιμων ειδών), αφού, όπως δέχεται και η Διοίκηση, υποχρέωση δήλωσης υφίσταται μόνον για τα κινητά, για την αξία των οποίων υπάρχει αποδεικτικό στοιχείο και όχι για κινητά, τα οποία ενδεχομένως δεν εκτήθησαν νομίμως και για τα οποία ο υπόχρεος δεν διαθέτει σχετικά αποδεικτικά στοιχεία περί της κτήσης και της αξίας τους. Συνεπώς, οι διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 1 περ. α' υποπερ. ν και νί του ν. 3213/2003, όπως ισχύει, κατά το μέρος που προβλέπουν ότι στη Δ.Π.Κ. περιλαμβάνονται ως περιουσιακά στοιχεία, μεταξύ άλλων, "το σύνολο των μετρητών, που δεν περιλαμβάνονται στην περίπτωση iv ..., εφόσον το συνολικό ποσό υπερβαίνει τις δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) ευρώ. Τα προαναφερόμενα ποσά αφορούν αθροιστικά τον υπόχρεο, το σύζυγο και τα ανήλικα τέκνα" και "τα κινητά μεγάλης αξίας, εφόσον η αξία αυτών υπερβαίνει το ποσό των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. ...", αντίκεινται στα άρθρα 5 παρ. 1, 9 παρ. 1 και 9Α του Συντάγματος, καθώς και στην αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος), όπως βασίμως προβάλλεται με τον εκτεθέντα στη σκέψη 23 λόγο ακυρώσεως» (ΣΤΕ Ολομ 2649/2017, σκέψ. 25-27, ΣΤΕ Ολομ 3312/2018, σκέψ. 23).

7. Επί του άρθρου 2 παρ. 5 (άρθρο 2 παρ. 1 περίπτ. γ' του ν. 3213/2003)

Με τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 5 ορίζεται ότι ο υπόχρεος σε δήλωση

περιουσιακής κατάστασης οφείλει να δηλώνει τα περιουσιακά στοιχεία και του συζύγου, ακόμα και αν οι δύο σύζυγοι τελούν σε διάσταση. Ειδικότερα, ορίζεται ότι, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, «[η] δήλωση υποβάλλεται από τον ίδιο και εγκρίνεται υποχρεωτικά από τον σύζυγό του (...) για τα δικά του στοιχεία (...)». Σε περίπτωση άρνησης ή αδυναμίας του συζύγου του υποχρέου ή του εν διαστάσει συζύγου «να εκπληρώσει τις ως άνω υποχρεώσεις του, η δήλωση υποβάλλεται, χωρίς έγκριση, μόνον από τον υπόχρεο, ο οποίος οφείλει να αναφέρει συγχρόνως ως παρατήρηση το γεγονός της άρνησης ή της αδυναμίας, καθώς και τον Α.Φ.Μ. του ετέρου προσώπου. Στις ανωτέρω περιπτώσεις, το όργανο ελέγχου καλεί τον σύζυγο, τον εν διαστάσει σύζυγο (...), προκειμένου να δηλώσει τα δικά του περιουσιακά στοιχεία (...)».

Συμφώνως, εξ άλλου, προς την Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το υπό ψήφιση Νομοσχέδιο (σελ. 4), η υποχρέωση δήλωσης από τον υπόχρεο των περιουσιακών στοιχείων του εν διαστάσει συζύγου αποσκοπεί στην εκπλήρωση των στόχων του συστήματος ελέγχου, την αποτύπωση της συνολικής πραγματικής περιουσιακής κατάστασης του υποχρέου και των στενά με αυτόν συνδεδεμένων προσώπων, και τη διασφάλιση της πληρότητας της δήλωσης και της αποτελεσματικότητας του ελέγχου.

Επισημαίνονται, εν προκειμένω, τα εξής:

Ως διάσταση των συζύγων νοείται η κατάσταση κατά την οποία οι σύζυγοι, από ένα χρονικό σημείο και εφ' εξής, παύουν να επιθυμούν τη μεταξύ τους κοινωνία βίου, δηλαδή την κατάσταση του να είναι και να συμπεριφέρονται ως σύζυγοι. Συνήθως, η διάσταση των συζύγων εκδηλώνεται με τη διακοπή της έγγαμης συμβίωσης (για το εν λόγω ζήτημα, βλ. Ι. Πιτσιρίκο, Ο ισχυρός κλονισμός της έγγαμης σχέσεως στην ΑΚ 1439 παρ. 1 ως απόρροια της παράβασης της υποχρέωσης για έγγαμη συμβίωση, ΕφΑΔ 2016, σελ. 367 επ.), χωρίς να έχει προηγηθεί λύση του γάμου.

Στο πεδίο, εξ άλλου, του οικογενειακού και του φορολογικού δικαίου η διάσταση νοείται ως γεγονός που επιφέρει έννομες συνέπειες στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εν διαστάσει συζύγων (βλ., λ.χ., άρθρα 1391, 1393, 1439 εδάφ. γ' ΑΚ, άρθρο 67 παρ. 4 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος).

Εν προκειμένω, η υποχρέωση υποβολής δήλωσης περιουσιακών στοιχείων κατά τις διατάξεις του ν. 3213/2003 αποβλέπει τόσο στην εξυπηρέτηση της αρχής της διαφάνειας, όσο και στην εξακρίβωση αν τα κατά νόμον υπόχρεα σε δήλωση πρόσωπα έχουν διαπράξει εγκληματική πράξη σχετιζόμενη με την άσκηση των καθηκόντων τους, συνεπεία της οποίας επήλθε αύξηση της περιουσίας τους.

Οι ως άνω σκοποί δημόσιου συμφέροντος πρέπει να ερμηνεύονται συμφώνως προς τις διατάξεις, πρωτίστως, του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος, κατά την οποία «[ο] σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας» και του άρθρου 5 παρ. 1 για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, τηρουμένης, παράλληλως, της αρχής της αναλογικότητας. Ένα από τα κύρια, συνεπώς, κριτήρια, προκειμένου κατηγορία προσώπων να χαρακτηριστεί ως υπόχρη σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης και προκειμένου, ακολούθως, να περιορισθούν συνταγματικά δικαιώματά τους που ερείδονται, σε τελική ανάλυση, επί των ως άνω θεμελιωδών συνταγματικών αξιών (όπως είναι, λ.χ., το δικαίωμα του άρθρου 9Α του Συντάγματος περί προστασίας προσωπικών δεδομένων), είναι, κατ' αρχάς, η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των ενεργειών τους και της διασφάλισης ή επίτευξης των ως άνω σκοπών δημοσίου συμφέροντος που θεραπεύει ο ν. 3213/2003.

Στην περίπτωση των εν διαστάσει συζύγων των υπόχρεων σε δήλωση προσώπων, η εν λόγω συσχέτιση παρίσταται ασαφής. Η διάσπαση της έγγαμης συμβίωσης και η απουσία κοινωνίας βίου έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πραγματικής κατάστασης που δεν σχετίζεται αμέσως προς τους σκοπούς του ν. 3213/2003, διότι οι εν διαστάσει σύζυγοι παύουν να θεωρούνται «στενά συνδεδεμένα πρόσωπα» η δε περιουσιακή τους κατάσταση παύει να είναι κοινή, καθώς έπαυσε να υπάρχει και να λειτουργεί κοινός οίκος.

Υπό το φως των ανωτέρω, δεν προκύπτει με σαφήνεια η ύπαρξη εύλογης σχέσης μεταξύ του επιδιωκόμενου σκοπού του ν. 3213/2003 και του περιορισμού των ως άνω συνταγματικών δικαιωμάτων των εν διαστάσει συζύγων, ως μέσου για την επίτευξη του σκοπού. Ο σκοπός, εξ άλλου, της αποτροπής καταστρατήγησης των διατάξεων του ν. 3213/2003 θα μπορούσε να επιτευχθεί με άλλα μέσα, λιγότερο επαχθή για τα δικαιώματα των υποκειμένων (όπως, λ.χ., της προσκόμισης δικαστικών ή εξώδικων εγγράφων από τα οποία προκύπτει με βεβαιότητα η επικαλούμενη διάσταση των συζύγων).

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει, εν προκειμένω, και στο ότι απαιτείται να διασφαλισθεί η με τεχνικούς όρους απόκρυψη των περιουσιακών στοιχείων του υποχρέου σε δήλωση από τον εν διαστάσει σύζυγο, όταν ο τελευταίος εισέρχεται στο ηλεκτρονικό σύστημα στο πλαίσιο της διαδικασίας έγκρισης της δήλωσης. Και τούτο, διότι η, κατά τη διάσταση των συζύγων, διάσπαση του κοινού οίκου τους, έχει ως αποτέλεσμα την αυστηρή εφαρμογή των περί προστασίας προσωπικών δεδομένων κανόνων μεταξύ των εν διαστάσει συζύγων. Υπενθυμίζεται, εξ άλλου, ότι, συμφώνως προς το άρθρο 1445 ΑΚ, «καθένας από τους πρώην συζύγους είναι υποχρεωμένος να δίνει στον άλλο ακριβείς πληροφορίες για την περιουσία του και τα εισοδήματά του, εφό-

σον είναι χρήσιμες για τον καθορισμό του ύψους της διατροφής», και μόνον για τον λόγο αυτό (βλ. Ελ. Ζερβογιάννη, Η παροχή πληροφοριών για τα αποκτήματα των συζύγων, ΕφΑΔ 2015, σελ. 297 επ. Ειδικώς επί των ζητημάτων του τραπεζικού απορρήτου κατά την εφαρμογή της εν λόγω ρύθμισης, βλ. Ι. Πιτσιρίκο, Η σύγκρουση διατάξεων για το τραπεζικό απόρρητο και των διατάξεων περί διατροφής μετά το διαζύγιο ως μεθοδολογικό παράδειγμα συγκρούσεως διατάξεων αναγκαστικού δικαίου, ΕφΑΔ 2012, σελ. 811 επ.).

Η παρούσα παρατήρηση ισχύει επί των διατάξεων του άρθρου 12 του νομοσχεδίου (άρθρο 9 στο ν. 3213/2003), κατά τις διατάξεις που εισάγουν υποχρέωση του υπόχρεου σε Δήλωση Οικονομικών Συμφερόντων προσώπου να υποβάλλει δήλωση και για τον εν διστάσει σύζυγο.

8. Επί του άρθρου 2 παρ. 8 (άρθρο 2 παρ. 2 του ν. 3213/2003)

Με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Από τη δημοσιοποίηση εξαιρούνται σε κάθε περίπτωση εκείνα τα στοιχεία που είναι ικανά να προκαλέσουν βλάβη στη ζωή ή την περιουσία του δηλούντος και της οικογένειάς του, όπως διεύθυνση κατοικίας, αριθμοί κυκλοφορίας μεταφορικών μέσων, αριθμός φορολογικού μητρώου, τα χρήματα και κινητά των υποπεριπτώσεων ν και νί της περίπτωσης α΄ της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 3213/2003 κ.λπ.».

Δεδομένου ότι βλάβη στα έννομα αγαθά του δηλούντος ή της οικογένειάς του δεν δύναται να επέλθει από τα ως άνω στοιχεία καθ' εαυτά, αλλά από την έκθεσή τους στη δημοσιότητα κατά τους όρους του ν. 3213/2003, θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, να αναδιατυπωθεί η εν λόγω ρύθμιση ως εξής: «Από τη δημοσιοποίηση εξαιρούνται σε κάθε περίπτωση εκείνα τα στοιχεία ως προς τα οποία αυτή είναι ικανή να προκαλέσει βλάβη στη ζωή ή την περιουσία του δηλούντος και της οικογένειάς του, όπως διεύθυνση κατοικίας, αριθμοί κυκλοφορίας μεταφορικών μέσων, αριθμός φορολογικού μητρώου, τα χρήματα και κινητά των υποπεριπτώσεων ν και νί της περίπτωσης α΄ της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 3213/2003 κ.λπ.».

9. Επί του άρθρου 3 (άρθρο 2Α παρ. 26 του ν. 3213/2003) σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παρ. 5 (άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 3213/2003) και με το άρθρο 6 παρ. 2 (άρθρο 3Β παρ. 4 του ν. 3213/2003)

Διά του άρθρου 2Α παρ. 26 του ν. 3213/2003, όπως προτείνεται να προστεθεί με το άρθρο 3 του νομοσχεδίου, ορίζεται ότι «[τ]α δεδομένα που καταχωρίζονται στις δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης διατηρούνται μόνο κατά τη διάρκεια της περιόδου που απαιτείται, κατά την αιτιολογημένη κρίση

του αρμόδιου για τον έλεγχο οργάνου, για την πραγματοποίηση των σκοπών της συλλογής και της επεξεργασίας τους».

Με την παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 3213/2003, όπως προτείνεται να αντικατασταθεί διά του άρθρου 4 παρ. 5 του νομοσχεδίου, ορίζεται ότι «[ο] έλεγχος διενεργείται εντός πέντε ετών από τη λήξη του έτους υποβολής. Σε περίπτωση που υπάρχουν ενδείξεις τέλεσης των ποινικών αδικημάτων (...), ο έλεγχος μπορεί κατ' εξαίρεση να διενεργηθεί μέχρι τη συμπλήρωση της ποινικής παραγραφής των αδικημάτων»

Διά της διάταξης του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 3B του ν. 3213/2003, όπως αυτή προτείνεται να προστεθεί στο εν λόγω νομοθέτημα, ορίζεται ότι «[η] ανάσυρση υπόθεσης που έχει αρχειοθετηθεί και έχει παρέλθει πενταετία από την υποβολή της δήλωσης επιτρέπεται, όταν προκύπτουν ενδείξεις τέλεσης του εγκλήματος της παρ. 3 του άρθρου 6 ή της παρ. 2 του άρθρου 6A και μέχρι τη συμπλήρωση της ποινικής παραγραφής».

Οι ως άνω διατάξεις αναφέρονται στο εύρος του χρόνου κατά τον οποίο τα προσωπικά δεδομένα που καταχωρίζονται στις δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης μπορούν να τυγχάνουν επεξεργασίας. Το εν λόγω ζήτημα χρήζει ειδικότερης εξέτασης υπό το πρίσμα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, επ' αυτού επισημαίνονται τα εξής:

Στο μέτρο που οι προτεινόμενες ρυθμίσεις αποσκοπούν στην πρόληψη, τη διερεύνηση, την ανίχνευση ή τη δίωξη ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένης της διασφάλισης έναντι των απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας και της πρόληψής τους και της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων αυτών, οι θεσπιζόμενες δραστηριότητες των δημόσιων αρχών ρυθμίζονται από τις διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου» (ΕΕ L 119/4.5.2016, σελ. 89 επ.). Τα διά του υπό ψήφιση νομοσχεδίου θεσπιζόμενα καθήκοντα των δημόσιων αρχών που δεν ασκούνται απαραίτητως για τους ως άνω σκοπούς, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κα-

τάρρηση της οδηγίας 95/46/EK» (ΕΕ L 119/4.5.2016, σελ. 1 επ.) (στο εξής, Γενικός Κανονισμός) (βλ. Γενικό Κανονισμό, προοίμιο, σημ. 19).

Υπό το πρίσμα των ως άνω, η συλλογή, επεξεργασία και διατήρηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των υπόχρεων προσώπων του άρθρου 1 του ν. 3213/2003 που διενεργούνται συμφώνως προς τους σκοπούς του νόμου, πλην της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, διέπεται από τις διατάξεις του Γενικού Κανονισμού, ο οποίος συνιστά νομική πράξη που ισχύει αμέσως (από της 25ης Μαΐου 2018) σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συμφώνως προς το άρθρο 5 του Γενικού Κανονισμού, οι θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προκειμένου αυτή να είναι νόμιμη, είναι: α. οι αρχές της νομιμότητας, της αντικειμενικότητας και της διαφάνειας της επεξεργασίας, β. η αρχή του περιορισμού του σκοπού επεξεργασίας, δηλαδή η συλλογή των δεδομένων για καθορισμένους, ρητούς και νόμιμους σκοπούς, γ. η αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων, συμφώνως προς την οποία είναι νόμιμη η επεξεργασία των δεδομένων μόνον εφόσον αυτά είναι κατάλληλα, συναφή και περιορίζονται στο αναγκαίο για τους σκοπούς για τους οποίους υποβάλλονται σε επεξεργασία, δ. η αρχή της ακρίβειας των δεδομένων, ε. η αρχή του περιορισμού του χρόνου αποθήκευσης των δεδομένων, στ. η αρχή της ακεραιότητας και της εμπιστευτικότητας των δεδομένων, και ζ. η αρχή της λογοδοσίας του υπεύθυνου επεξεργασίας, ο οποίος φέρει την ευθύνη και οφείλει να είναι σε θέση να αποδεικνύει διαρκώς τη συμμόρφωσή του προς την τήρηση των ως άνω αρχών.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην ως άνω αρχή του περιορισμού του χρόνου αποθήκευσης των δεδομένων. Συμφώνως προς την εν λόγω αρχή, τα προσωπικά δεδομένα που τυγχάνουν επεξεργασίας πρέπει «να διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων μόνο για το διάστημα που απαιτείται για τους σκοπούς της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Τυχόν αποθήκευσή τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα είναι νόμιμη, μόνον εφόσον «υποβάλλονται σε επεξεργασία μόνο για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1 και εφόσον εφαρμόζονται τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που απαιτεί ο παρών κανονισμός για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων» (άρθρο 5 παρ. 1 στοιχ. ε' του Γενικού Κανονισμού).

Προκειμένου η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να είναι

«σύννομη και δίκαιη» (βλ. Προοίμιο του Γενικού Κανονισμού, σημ. 39), πρέπει τα προς συλλογή και επεξεργασία δεδομένα «να περιορίζονται στα αναγκαία για τους σκοπούς της επεξεργασίας τους. Αυτό απαιτεί ειδικότερα να διασφαλίζεται ότι το διάστημα αποθήκευσης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να περιορίζεται στο ελάχιστο δυνατό (...). Για να διασφαλιστεί ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν διατηρούνται περισσότερο από όσο είναι αναγκαίο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να ορίζει προθεσμίες για τη διαγραφή τους ή για την περιοδική επανεξέτασή τους (βλ. Προοίμιο του Γενικού Κανονισμού, σημ. 39).

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας των δεδομένων οφείλει, σε κάθε περίπτωση, να γνωστοποιεί στο υποκείμενο των δεδομένων «το χρονικό διάστημα για το οποίο θα αποθηκευθούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή, όταν αυτό είναι αδύνατο, τα κριτήρια που καθορίζουν το εν λόγω διάστημα» (άρθρα 13 παρ. 2 και 14 παρ. 2 του Γενικού Κανονισμού). Η υποχρέωση αυτή ισχύει και για τις δημόσιες υπηρεσίες που ενεργούν ως υπεύθυνοι επεξεργασίας.

Στην περίπτωση, δε, που η «επεξεργασία διενεργείται σύμφωνα με νομική υποχρέωση την οποία υπέχει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή όταν είναι αναγκαία για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας» και αυτή καθορίζεται διά ειδικού ή γενικού νόμου, σκόπιμο είναι, διά των διατάξεών του να θεσπίζονται «προδιαγραφές για τον καθορισμό (...) της περιόδου αποθήκευσης και άλλων μέτρων για την εξασφάλιση σύννομης και δίκαιης επεξεργασίας» (βλ. Προοίμιο του Γενικού Κανονισμού, σημ. 45).

Ειδικώς, εξ άλλου, στην περίπτωση κατά την οποία τίθενται, διά νόμου, περιορισμοί στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 5, 12 έως 22 και 34 του Γενικού Κανονισμού, απαιτείται, όχι μόνον «ένας τέτοιος περιορισμός [να] σέβεται την ουσία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών και [να] συνιστά αναγκαίο και αναλογικό μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία για τη διασφάλιση (...) δ) της πρόληψης, της διερεύνησης, της ανίχνευσης ή της δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, περιλαμβανομένης της προστασίας από απειλές κατά της δημόσιας ασφάλειας και της πρόληψης αυτών, ε) άλλων σημαντικών στόχων γενικού δημόσιου συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, ιδίως σημαντικού οικονομικού ή χρηματοοικονομικού συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένων των νομισματικών, δημοσιονομικών και φορολογικών θεμάτων, της δημόσιας υγείας και της κοινωνικής ασφάλισης, στ) της προστασίας της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και των δικαστικών διαδικασιών, ζ) της πρόληψης, της διερεύνησης, της ανίχνευσης και της δίωξης παραβάσεων δεοντολογίας σε νομοθετικά κατοχυρωμένα ε-

παγγέλματα, η) της παρακολούθησης, της επιθεώρησης ή της κανονιστικής λειτουργίας που συνδέεται, έστω περιστασιακά, με την άσκηση δημόσιας εξουσίας στις περιπτώσεις που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως ε) και ζ), (...), αλλά και να «περιέχει συγκεκριμένες διατάξεις τουλάχιστον, ανάλογα με την περίπτωση, όσον αφορά: (...) τις περιόδους αποθήκευσης (...)» (βλ. άρθρο 23 παρ. 1 και παρ. 2 στοιχ. στ) του Γενικού Κανονισμού).

Εν προκειμένω, διά της προτεινόμενης ρύθμισης του άρθρου 3 του νομοσχεδίου, ορίζεται ότι «[τ]α δεδομένα που καταχωρίζονται στις δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης διατηρούνται μόνο κατά τη διάρκεια της περιόδου που απαιτείται, κατά την αιτιολογημένη κρίση του αρμόδιου για τον έλεγχο οργάνου, για την πραγματοποίηση των σκοπών της συλλογής και της επεξεργασίας τους».

Υπό το φως των ανωτέρω, θα μπορούσε, ενδεχομένως, να διατυπωθεί προβληματισμός σχετικώς με τη συμφωνία της εν λόγω ρύθμισης προς τις σχετικές ως άνω διατάξεις του Γενικού Κανονισμού, στο μέτρο που το εύρος της περιόδου διατήρησης των δεδομένων ούτε καθορίζεται ρητώς ούτε παρέχονται ειδικά και συγκεκριμένα κριτήρια για τον προσδιορισμό του.

10. Επί του άρθρου 5 παρ. 1 (άρθρο 3Α παρ. 1 και 2 του ν. 3213/2003)

α. Διά της προτεινόμενης ρύθμισης, η Επιτροπή Ελέγχου των προσώπων των περιπτ. α' έως ε' και ιβ' της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 3213/2003, μεταξύ των οποίων και οι δικαστικοί λειτουργοί (συμπεριλαμβανομένων των εισαγγελικών λειτουργιών), καθίσταται, από εννεαμελούς, ενδεκαμελούς. Εκ των ένδεκα (11) μελών της, τα πέντε (5) είναι δικαστικοί λειτουργοί (τέσσερις ανώτατοι τακτικοί δικαστές και ένας ανώτατος εισαγγελικός λειτουργός), ορίζεται δε ότι, «[κ]ατά τον έλεγχο των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης των Δικαστικών και Εισαγγελικών Λειτουργιών, καθήκοντα Προέδρου της Επιτροπής ασκεί ο αρχαιότερος δικαστικός λειτουργός από τα μέλη της».

Η συγκρότηση της εν λόγω επιτροπής, ως οργάνου ελέγχου της περιουσιακής κατάστασης των δικαστικών λειτουργιών, με μέλη τα οποία κατά πλειοψηφία δεν τυγχάνουν δικαστικοί λειτουργοί, παρίσταται συνταγματικώς προβληματική.

Όπως, ειδικότερα, έχει κριθεί (ΣτΕ Ολομ 2649/2017, 3312/2018), «[π]ρος εξασφάλιση της επιβαλλόμενης από το ανωτέρω άρθρο 26 ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας, το Σύνταγμα αναγνωρίζει, ευθέως και ρητώς με το άρθρο 87 παρ. 1 αυτού, λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία στους δικαστές που συγκροτούν τα δικαστήρια και ταυτίζει την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης προς την ανεξαρτησία των δικαστών (...).». Στο πλαίσιο αυτό,

ο έλεγχος των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και των δηλώσεων οικονομικών συμφερόντων των δικαστικών λειτουργών, ο οποίος εγγενώς «συνδέεται με την άσκηση των καθηκόντων [τους]», «πρέπει να διενεργείται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται η απαραίτητη για την άσκηση των καθηκόντων τους ανεξαρτησία αυτών έναντι των οργάνων των δύο άλλων λειτουργιών (...). Τούτο σημαίνει ότι το όργανο που είναι επιφορτισμένο με τον έλεγχο αυτόν πρέπει να έχει όχι μόνο το ανάλογο, ενόψει της ιδιαίτερης κατά το Σύνταγμα θέσης των δικαστικών λειτουργών, θεσμικό κύρος, ως προς τα πρόσωπα από τα οποία αποτελείται αλλά πρέπει και να συγκροτείται, τουλάχιστον κατά πλειοψηφία, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου του, από ανώτατους τακτικούς δικαστές, μέλη των τριών Ανωτάτων Δικαστηρίων (...), προκειμένου να είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι πληροί τις απαραίτητες θεσμικές εγγυήσεις για να προβεί σε έλεγχο της περιουσιακής κατάστασης των δικαστικών λειτουργών εν γένει, μεταξύ των οποίων και εκείνων που κατέχουν ανώτατους βαθμούς, στους οποίους, άλλωστε, επιφυλάσσεται από τον συνταγματικό νομοθέτη η άσκηση ιδιαίτερων καθηκόντων (...)», και τούτο, «όχι ως ευνοϊκό μέτρο υπέρ αυτών, αλλά ως εγγύηση για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας προς το συμφέρον των πολιτών, τα δικαιώματα των οποίων έχουν ως αποστολή να προστατεύουν οι συγκεκριμένοι λειτουργοί» (ΣτΕ Ολομ 2649/2017 σκέψ. 16, 17, 18, βλ. και ΣτΕ Ολομ 3312/2018 σκέψ. 10).

Υπό το φως των ανωτέρω, κρίθηκε συγκεκριμένως ότι «ανάθεση του ελέγχου των Δ.Π.Κ. και Δ.Ο.Σ. των δικαστικών λειτουργών, μεταξύ των οποίων και των προέδρων των τριών Ανωτάτων Δικαστηρίων, που είναι οι επικεφαλής της δικαστικής εξουσίας, σε όργανο, μη συγκροτούμενο, τουλάχιστον κατά πλειοψηφία, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου του, από ανώτατους τακτικούς δικαστές, μέλη των Ανωτάτων Δικαστηρίων, και μη έχον τις απαραίτητες για την αποστολή του θεσμικές εγγυήσεις, αντίκειται στο άρθρο 26 και το εξειδικεύον αυτό άρθρο 87 παρ. 1 του Συντάγματος» (ΣτΕ Ολομ 2649/2017, σκέψ. 18, βλ. και ΣτΕ Ολομ 3312/2018 σκέψ. 10).

6. Διά της προτεινόμενης ρύθμισης ορίζεται επίσης ότι τα εκ δικαστικών λειτουργών (συμπεριλαμβανομένων των εισαγγελικών λειτουργών) μέλη της Επιτροπής Ελέγχου «ορίζονται με απόφαση των Προέδρων των οικείων δικαστηρίων, ύστερα από ερώτημα του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων» και «είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης». Η θητεία τους, εξ άλλου, είναι διετής, με δυνατότητα ανανέωσης έως δύο έτη (βλ. παρ. 3 του άρθρου 3 ν. 3213/2003, η οποία προτείνεται να αναριθμηθεί σε παρ. 5).

Η συγκρότηση της εν λόγω επιτροπής με μέλη εκ δικαστικών λειτουργών

οι οποίοι ορίζονται κατά τα ως άνω, εγείρει ζητήματα συνταγματικότητας. Επισημαίνονται, εν προκειμένω, τα εξής:

Η απευθείας από το Σύνταγμα ρύθμιση των βασικών παραμέτρων που καθορίζουν την υπηρεσιακή κατάσταση των δικαστικών λειτουργών στοχεύει στην κατοχύρωση της προσωπικής ανεξαρτησίας τους. Συμφώνως, ειδικότερα, προς το άρθρο 90 παρ. 1 εδάφ. α' του Συντάγματος, «[ο]ι προαγωγές, τοποθετήσεις, μεταθέσεις, αποσπάσεις και μετατάξεις των δικαστικών λειτουργών ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από απόφαση ανώτατου δικαστικού συμβουλίου».

Μετάθεση δικαστικού λειτουργού συνιστά η δι' αιτιολογημένης απόφασης, υποχρεωτική ή οικειοθελής μεταφορά του από την οργανική θέση στην οποία τοποθετήθηκε σε άλλη κενή οργανική θέση του ίδιου βαθμού άλλου δικαστηρίου και εντός του ίδιου δικαιοδοτικού κλάδου (βλ. Αθ. Τσιρώνά, Ερμηνεία επί του άρθρου 90, σε Σύνταγμα, Κατ' άρθρο ερμηνεία, εκδ. Σάκουλα, 2017, σελ. 1376-1393 (1381-1382)). Ως απόσπαση δικαστικού λειτουργού νοείται η προσωρινή και για ορισμένο χρονικό διάστημα μεταφορά του, από την οργανική του θέση, σε άλλο δικαστήριο, εφόσον υπάρχει υπηρεσιακή ανάγκη, η οποία διαπιστώνεται με αιτιολογημένη έκθεση του Προέδρου του ανώτατου δικαστηρίου στον κλάδο του οποίου υπηρετεί ο αποσπώμενος (βλ. αυτόθι, σελ. 1382, και άρθρο 51 του ν.1756/1988 «Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών»).

Η διά της προτεινόμενης ρύθμισης μετακίνηση των δικαστικών λειτουργών από τη θέση όπου υπηρετούν, και η τοποθέτησή τους για δύο (2) χρόνια στην Επιτροπή του άρθρου 3Α παρ. 1 του ν. 3213/2003 με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση και καθήκοντα δικαιοδοτικής φύσης, προσιδιάζουν, λόγω του χρονικώς περιορισμένου χαρακτήρα τους, στην έννοια της απόσπασης. Η εν λόγω υπηρεσιακή μεταβολή πρέπει να διενεργηθεί, συνεπώς, με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από απόφαση του οικείου ανώτατου δικαστικού συμβουλίου, κατ' εναρμόνιση προς τις διατάξεις του άρθρου 90 παρ. 1 του Συντάγματος. Σε διαφορετική περίπτωση, οι αποφάσεις της Επιτροπής Ελέγχου ενδέχεται, κατόπιν άσκησης σχετικού δικαστικού ελέγχου, να ακυρωθούν λόγω κακής συγκρότησης του οργάνου που τις εξέδωσε.

11. Επί του άρθρου 7 παρ. 1 (άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 3213/2003)

Διά της προτεινόμενης ρύθμισης ορίζεται ότι η μεν εκπρόθεσμη, κατά μία έως τριάντα ημέρες από την πάροδο της προθεσμίας του άρθρου 1 παρ. 2 του ν. 3213/2003, υποβολή δήλωσης «επιτρέπεται (...) ύστερα από πληρωμή ηλεκτρονικού παραβόλου ποσού διακοσίων (200) ευρώ», η δε εκπρόθεσμη,

κατά τριάντα μία και περισσότερες ημέρες από την πάροδο της ως άνω προθεσμίας, υποβολή δήλωσης «επιτρέπεται ύστερα από πληρωμή ηλεκτρονικού παραβόλου ποσού οκτακοσίων (800) ευρώ».

Επισημαίνεται ότι, κατά την ισχύουσα ρύθμιση, «[δ]ιοικητικό πρόστιμο εκατό πενήντα (150) έως τετρακόσια (400) ευρώ, το οποίο εισπράττεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων, επιβάλλεται σε όποιον υποβάλλει δήλωση μετά την πάροδο της προθεσμίας που ορίζεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 1 του παρόντος νόμου».

Ειδική, εξ άλλου, μνεία επ' αυτών γίνεται στην Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το υπό ψήφιση νομοσχέδιο (σελ. 6), συμφώνως προς την οποία: «σκοπείται καταρχάς η αξιοποίηση της ηλεκτρονικής υποδομής για την υποβολή εκπρόθεσμων δηλώσεων εντός των προβλεπομένων στην διάταξη σύντομων προθεσμιών. Με αυτό το σκεπτικό, (...) το χρηματικό ποσό, το οποίο, με βάση το ισχύον δίκαιο, οφείλουν να καταβάλλουν οι υπόχρεοι σε δήλωση, που προβαίνουν σε εκπρόθεσμη υποβολή δήλωσης δεν θα έχει τον χαρακτήρα προστίμου (άρα διοικητικής κύρωσης), αλλά θα αποτελεί το τίμημα παραβόλου που θα είναι απαραίτητο προκειμένου να ολοκληρωθεί η κατάθεση εκπρόθεσμης δήλωσης».

Ως προς την προτεινόμενη ρύθμιση και, ιδίως, ως προς τη νομική φύση του κατά τα ως άνω παραβόλου, τον ανελαστικό χαρακτήρα και το ύψος αυτού διατυπώνεται, εν προκειμένω, προβληματισμός κατ' αναφορά προς την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας.

Ειδικότερα, επισημαίνεται ότι η αληθής νομική φύση του κατά τα ως άνω ηλεκτρονικού παραβόλου δεν καθορίζεται από τον λεκτικό όρο που χρησιμοποιεί ο νομοθέτης (πρβλ. ΣτΕ Ολομ 2155/2015), αλλά από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τον σκοπό θέσπισής του.

Εν προκειμένω, μολοντί η υποβολή δήλωσης περιουσιακής κατάστασης δεν συνοδεύεται κατ' αρχήν από καταβολή παραβόλου – αλλά συνιστά η ίδια εκ του νόμου υποχρέωση των καθορισμένων κατηγοριών προσώπων – η εκπρόθεσμη υποβολή δήλωσης συνοδεύεται (κατ' ακριβέστερη διατύπωση, εξαρτάται) από την καταβολή δύο ειδών παραβόλου, ένα ύψους 200 ευρώ, για καθυστέρηση έως 30 ημερών κατά την υποβολή της δήλωσης, και ένα ύψους 800 ευρώ, για καθυστέρηση από 60 ημέρες και άνω.

Δεδομένου ότι, κατά τα ως άνω, η Αιτιολογική Έκθεση του νομοσχεδίου δεν εκφράζει ειδικώς τη στόχευση της εν λόγω ρύθμισης, αλλά επικεντρώνεται στη σημασία της «αξιοποίηση[ς] της ηλεκτρονικής υποδομής για την υποβολή εκπρόθεσμων δηλώσεων», προκύπτει, βάσει γραμματικής και τελεολογικής ερμηνείας της προτεινόμενης ρύθμισης, ότι ο σκοπός της συνίσταται, κατ' ουσίαν στην επιβολή κύρωσης εις βάρος του προσώπου που παρα-

βιάζει την εκ του νόμου υποχρέωσή του για εμπρόθεσμη υποβολή δήλωσης. Πιθανή στόχευση της προτεινόμενης ρύθμισης θα μπορούσε να είναι και η αποτροπή υποβολής εκπρόθεσμων δηλώσεων από τους υπόχρεους πολίτες, η οποία, όμως, δεν διαλαμβάνεται στην Αιτιολογική Έκθεση. Στο συμπέρασμα αυτό, εξ άλλου, δηλαδή ότι η ρύθμιση έχει κυρωτικό χαρακτήρα, κατατείνει και η εισαγωγική φράση της Αιτιολογικής Έκθεσης επί του άρθρου 7 του νομοσχεδίου: «Με το άρθρο 7 του σχεδίου νόμου προτείνονται συγκεκριμένες τροποποιήσεις αναφορικά με το κυρωτικό σκέλος του ν. 3213/2003».

Ο κυρωτικός χαρακτήρας του εν λόγω παραβόλου προκύπτει και από το ότι:

α. η υποχρέωση καταβολής του εν λόγω παραβόλου έπεται της παράβασης κανόνα δικαίου (δηλαδή, της υποχρέωσης υποβολής, εντός ορισμένης προθεσμίας, δήλωσης περιουσιακής κατάστασης/δήλωσης οικονομικών συμφερόντων),

β. η καταβολή του παραβόλου προσβάλλει έννομα αγαθά του πληττόμενου προσώπου και, ειδικότερα, την περιουσία του,

γ. η καταβολή του παραβόλου δεν στερείται εκτελεστότητας (μολονότι, εν προκειμένω, ο καταβάλλων φέρεται να προβαίνει «αυτοβούλως» σε πληρωμή του ποσού του παραβόλου),

δ. η λειτουργία που επιτελεί η υποχρέωση καταβολής του παραβόλου θεραπεύει διπλό σκοπό, τόσο προληπτικό (στο μέτρο που η απειλή της σκοπεί στην αποτροπή τέλεσης της παράβασης) όσο και κατασταλτικό (διότι τείνει στην τιμωρία του παραβάτη) (βλ. Ι. Δημητρακόπουλο, Διοικητικές κυρώσεις και θεμελιώδη δικαιώματα-Σύνταγμα-ΕΣΔΑ-Δίκαιο ΕΕ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 37-38).

Προκειμένου η επιβολή διοικητικής κύρωσης να είναι συνταγματικώς ανεκτή, πρέπει αυτή να διέπεται από πλέγμα συνταγματικών αρχών που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την αρχή της αναλογικότητας, την προστασία του δικαιώματος δικαστικής προστασίας, την αρχή *ne bis in idem* κ.ά.

Υπό το φως των ανωτέρω, και λαμβάνοντας υπ' όψιν, ιδίως: α. ότι ο σκοπός της προτεινόμενης διάταξης, όπως αυτός διατυπώνεται στην Αιτιολογική Έκθεση, περί «αξιοποίηση[ς] της ηλεκτρονικής υποδομής για την υποβολή εκπρόθεσμων δηλώσεων» δεν συνιστά νόμιμο δημόσιο σκοπό, χάριν του οποίου η επιβολή προστίμου ύψους, ιδίως, 800 ευρώ να συνιστά πρόσφορο και αναγκαίο μέτρο προστασίας του, β. τη βαρύτητα της κύρωσης (ιδίως, του παραβόλου των 800 ευρώ) εν σχέσει προς τον ως άνω σκοπό, γ. ότι, εν μέρει παραλλήλως προς την ως άνω κύρωση, προβλέπεται διά του άρθρου 6 παρ. 2 του ν. 3213/2003 ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή έως εκατό χι-

λιάδες (100.000 ευρώ) για υποβολή δήλωσης μετά την πάροδο εξήντα (60) ημερών από τη νόμιμη προθεσμία, δ. ότι δεν καθορίζεται οργανωμένη διαδικασία για την επιβολή του ποσού του παραβόλου και την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας του πληττομένου προσώπου, η προτεινόμενη διάταξη συνιστά μη νόμιμη ρύθμιση, ως αντίθετη, ιδίως, προς την αρχή της αναλογικότητας και την αρχή *ne bis in idem*.

12. Επί του άρθρου 7 παρ. 2 (άρθρο 6 παρ. 2 του ν. 3213/2003)

Με το άρθρο 7 παρ. 2 αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου 6 του ν. 3213/2003, και ορίζεται ότι ο υπόχρεος που παραλείπει να υποβάλλει δήλωση μετά την πάροδο εξήντα ημερών από την παρέλευση της προθεσμίας της παρ. 2 του άρθρου 1 ή υποβάλλει ανακριβή ή ελλιπή δήλωση, τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή έως 100.000 ευρώ. Ανακριβής είναι και η δήλωση όταν τα δηλωθέντα περιουσιακά στοιχεία ή η επαύξηση αυτών δεν δικαιολογείται από τα πάσης φύσεως νομίμως αποκτηθέντα εισοδήματα του υποχρέου.

Η έννοια της «ανακριβούς δήλωσης» έχει ερμηνευθεί στενά από τη νομολογία, ως η παράλειψη δήλωσης περιουσιακών στοιχείων (βλ. ΑΠ 1909/2016, ΑΠ 175/2017), και όχι ως η μη δικαιολογημένη κτήση περιουσιακών στοιχείων (βλ. ΑΠ 611/2010).

Δεδομένου ότι ως ανακριβής ορίζεται «αυτός που δεν αποδίδει με ακρίβεια την πραγματικότητα, που δεν συμφωνεί με την αλήθεια ή την πραγματικότητα, εσφαλμένος ή ψεύτικος» (Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Γ' έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας), παραμένει εντός του γλωσσικού ορίου του κανόνα δικαίου η ερμηνεία της ανακριβούς δήλωσης ως δήλωσης στην οποία τα δηλούμενα περιουσιακά στοιχεία δεν αντιστοιχούν στις δηλωθείσες πηγές εισοδημάτων.

Το ζήτημα όμως, εν προκειμένω, είναι ότι, διά της ανωτέρω ερμηνείας, που περιβάλλεται την ισχύ νομοθετικού ορισμού, εισάγεται, για τους υποχρέους σε δήλωση πόθεν έσχες, η τιμώρηση του παράνομου πλουτισμού, δηλαδή της συμπεριφοράς που περιγράφεται στο άρθρο 20 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (κυρωθείσα διά του ν. 3666/2008) και η οποία ως παράνομο πλουτισμό ορίζει «τη σημαντική αύξηση των περιουσιακών στοιχείων δημοσίου λειτουργού, την οποία [αυτός] δεν μπορεί να εξηγήσει εύλογα σε σχέση με το νόμιμο εισόδημά του». Η τιμώρηση αυτής της συμπεριφοράς εισάγει μαχητό τεκμήριο περί παράνομης προέλευσης των περιουσιακών στοιχείων, ώστε να εναπόκειται στον κατηγορούμενο η ανατροπή του, πράγμα που αντιβαίνει στο τεκμήριο αθωότητας. Επίσης, η θέσπιση υποχρέωσης του κατηγορουμένου να παράσχει εξη-

γήσεις για την προέλευση των περιουσιακών του στοιχείων άγει στην προσβολή του δικαιώματος στη μη αυτοενοχοποίηση, αφού η συμμόρφωσή του σε αυτήν την υποχρέωση είναι δυνατό να συνεπάγεται ομολογία του για άλλη αξιόποινη πράξη κείμενη εκτός της άσκησης των καθηκόντων του (βλ. Α. Δημάκη, Το έγκλημα του «παράνομου πλουτισμού» (άρθρο 4 Ν. 3213/2003), με περαιτέρω παραπομπές, σελ. 222-223, σε 6ο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων, Η ποινική διαχείριση της δωροδοκίας – Δυνατότητες και όρια, Αθήνα, 2013, J. Boles, Criminalizing the problem of unexplained wealth: Illicit enrichment offences and human rights violation, New York University Journal of Legislation and public policy Vol. 17, 2014, σελ. 866-868).

13. Επί του πίνακα 7 του Παραρτήματος 1

Διά του πίνακα 7 του Παραρτήματος 1 αποτυπώνεται η υποχρέωση των υποχρέων του ν. 3213/2003 να δηλώνουν αναλυτικώς τόσο το ποσό του υπολοίπου που υπήρχε στους τραπεζικούς λογαριασμούς την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου της δήλωσης έτους και τις πηγές προέλευσης αυτού, όσο και το (κατά προσέγγιση) ποσό που προέρχεται από κάθε πηγή εισοδήματος.

Επισημαίνεται ότι, συμφώνως προς την απόφαση ΣτΕ Ολομ 2649/2017, «ενόψει της σοβαρότητας των απειλουμένων κυρώσεων, η Διοίκηση οφείλει να διαμορφώσει τη διαδικτυακή εφαρμογή, κατά τρόπο ώστε (...) να μην καθίσταται αδύνατη ή ιδιαίτερος δυσχερής η υποβολή δήλωσης μέσω της χρήσης του ηλεκτρονικού συστήματος από τον μέσο χρήστη και να καθίσταται ευχερώς εφικτή η υποβολή ακριβούς δήλωσης [βλ. π.χ. στην υπάρχουσα ηλεκτρονική εφαρμογή την υποχρέωση αναλυτικής δήλωσης όλων των πηγών προέλευσης του ποσού κάθε κατάθεσης στις 31 Δεκεμβρίου του προηγούμενου της δήλωσης έτους, πράγμα που φαίνεται ότι προϋποθέτει, σε περίπτωση που τα κατατεθέντα στον λογαριασμό ποσά προέρχονται από διάφορες πηγές (αποδοχές, μισθώματα κ.λπ.), να αθροισθούν τα προερχόμενα από κάθε πηγή ποσά καθ' όλο το έτος και ακολούθως να παρατεθούν οι πηγές από τις οποίες προέρχεται το απομένον στις 31 Δεκεμβρίου υπόλοιπο του λογαριασμού και το ακριβές ποσό που αντιστοιχεί σε κάθε μια από αυτές, αφού αφαιρεθούν τα ποσά των αναλήψεων· δεν προσδιορίζεται δε από ποια πηγή ο υπόχρεος μπορεί να αφαιρέσει τα ποσά που ανέλαβε. Τούτο δε καθίσταται δυσανάλογα δυσχερές για τον υπόχρεο στην περίπτωση που ο λογαριασμός είναι - πράγμα που δεν απαγορεύεται (ν. 5638/1932, Α' 307) - κοινός του υποχρέου με τρίτο πρόσωπο ή του/της συζύγου του με τρίτο πρόσωπο, τις ενέργειες του οποίου ο υπόχρεος αδυνατεί εκ των πραγμάτων να ελέγξει. Η ανωτέρω μάλιστα ρύθμιση, που περιέχεται στην ηλεκτρονική ε-

φαρμογή, δεν εναρμονίζεται με την περιεχόμενη στην παρ. 5 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003 ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία «Τα τραπεζικά και τα κάθε είδους πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται μέσα σε τρεις (3) εργάσιμες ημέρες από την υποβολή σε αυτά σχετικού αιτήματος του υποχρέου, να χορηγούν χωρίς επιβάρυνση βεβαιώσεις περί του υπολοίπου των καταθέσεων αυτού την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους ...» και όχι αναλυτική κατάσταση της κίνησης των πάσης φύσεως λογαριασμών του υποχρέου, του/της συζύγου και των ανήλικων τέκνων τους, γραμμή προς γραμμή. Άλλωστε, η εκ μέρους των υποχρέων έλλειψη περαιτέρω εξειδίκευσης – της μορφής που, κατά τα προεκτεθέντα, φαίνεται ότι απαιτείται στην υπάρχουσα ηλεκτρονική εφαρμογή για τη συμπλήρωση του αφορώντος τις καταθέσεις πίνακα της Δ.Π.Κ. – δεν παρακωλύει τον έλεγχο των τραπεζικών λογαριασμών τους από το αρμόδιο ελεγκτικό όργανο, το οποίο έχει την εξουσία να αναζητήσει τα στοιχεία της κίνησης των εν λόγω λογαριασμών απ' ευθείας από τα κάθε είδους πιστωτικά ιδρύματα, δοθέντος ότι έναντι του οργάνου αυτού δεν ισχύει το τραπεζικό απόρρητο (βλ. άρθρο 7B παρ. 4 του ν. 3691/2008)» (ΣτΕ Ολομ 2649/2017, σκέψ. 37).

Συμφώνως, τέλος, προς την απόφαση ΣτΕ Ολομ 3312/2018, «[ε]πειδή, με ταξύ των πεδίων συμπλήρωσης του πίνακα 7 της προσβαλλομένης αποφάσεως (...), αναφέρονται και τα πεδία «ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ/ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ» [«Το υπόλοιπο στις 31 Δεκεμβρίου του έτους για το οποίο υποβάλλεται η ΔΠΚ (εφόσον πρόκειται για ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΚΤΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ), ή στην ημερομηνία υποβολής σε διαφορετική περίπτωση (π.χ. αρχική δήλωση)»], «ΠΗΓΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ» («ΟΛΕΣ οι πηγές από τις οποίες προήλθαν τα χρήματα του λογαριασμού»), «ΠΟΣΟ» («το ποσό που αντιστοιχεί σε κάθε πηγή προέλευσης»). Η τελευταία αυτή ρύθμιση της προσβαλλομένης αποφάσεως επιβάλλει στον/στην υπόχρεο την υποχρέωση να δηλώσει στη Δ.Π.Κ. αναλυτικώς όλες τις πηγές προέλευσης του ποσού που αναγράφεται σε κάθε τραπεζική κατάθεση την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου της δήλωσης έτους, και να αναφέρει το ποσό που αντιστοιχεί σε κάθε πηγή προέλευσης. Συνεπώς, στην περίπτωση που τα κατατεθειμένα στον τραπεζικό λογαριασμό του/της υποχρέου χρηματικά ποσά προέρχονται από διάφορες πηγές, πρέπει να αθροισθούν τα προερχόμενα από κάθε πηγή ποσά καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και, ακολούθως, να παρατεθούν οι πηγές από τις οποίες προέρχεται το απομένον την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου της δηλώσεως έτους υπόλοιπο του λογαριασμού και το ακριβές ποσό που αντιστοιχεί σε εκάστη εξ αυτών, αφού αφαιρεθούν τα ποσά των αναλήψεων, χωρίς να προσδιορίζεται από ποια πηγή ο/η υπόχρεος μπορεί να αφαιρέσει τα ποσά που ανέλαβε. Με το περιεχόμενο, όμως, αυτό, η ρύθμιση της προ-

σβαλλομένης αποφάσεως δεν ευρίσκει έρεισμα στις διατάξεις των προαναφερθεισών διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 5 και 2 παρ. 1 περ. α' υποπερ. iv του ν. 3213/2003, οι οποίες προβλέπουν την υποχρέωση δηλώσεως μόνο του υπολοίπου του τραπεζικού λογαριασμού του/της υποχρέου την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου της δήλωσης έτους, που προκύπτει από την χορηγούμενη σε αυτόν/ήν βεβαίωση του τραπεζικού ιδρύματος, στην οποία δεν αναφέρονται ούτε οι πηγές προελεύσεως του εν λόγω υπολοίπου, ούτε τα ποσά που αντιστοιχούν σε εκάστη εξ αυτών, στοιχεία τα οποία, όμως, απαιτούνται από τη προσβαλλόμενη απόφαση για τη συμπλήρωση των πεδίων του ανωτέρω πίνακα 7. Εάν δε τυχόν ήθελε θεωρηθεί ότι η εξουσιοδοτική διάταξη είχε τέτοια έννοια, δηλαδή ότι επέβαλε την καταγραφή των στοιχείων αυτών στη δήλωση, θα ήταν αντίθετη στην κατοχυρωμένη από το άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας, διότι θα επέβαλε ένα δυσανάλογο βάρος στους υπόχρεους να προβούν στους ανωτέρω υπολογισμούς με κίνδυνο να υποπέσουν σε σφάλματα, τα οποία θα τους άφηναν, ενδεχομένως, εκτεθειμένους σε κίνδυνο διατυπώσεως κατηγοριών εις βάρος τους και τούτο για στοιχεία (κινήσεις λογαριασμών) στα οποία το ελέγχον τη δήλωση όργανο έχει ευχερώς πρόσβαση, χωρίς να απαιτείται καμία συνεργασία εκ μέρους των υποχρέων, εφόσον έναντι του ελεγκτικού οργάνου δεν ισχύει το τραπεζικό απόρρητο (βλ. άρθρο 7B παρ. 4 του ν. 3691/2008). Εξ άλλου, η εκπλήρωση μιας υποχρεώσεως, ως η ανωτέρω, είναι ακόμη περισσότερο δυσχερής για τον/την υπόχρεο στην περίπτωση που ο τραπεζικός λογαριασμός είναι - πράγμα που δεν απαγορεύεται (ν. 5638/1932, Α' 307) - κοινός του/της υποχρέου με τρίτο πρόσωπο ή του/της συζύγου με τρίτο πρόσωπο, τις ενέργειες του οποίου ο/η υπόχρεος αδυνατεί εκ των πραγμάτων να ελέγξει, με συνέπεια να παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας, η οποία επιβάλλει στο νομοθέτη και στην, κατ' εξουσιοδότηση αυτού, κανονιστικώς δρώσα διοίκηση, εν όψει και της σοβαρότητας των απειλούμενων κυρώσεων, να οργανώσουν το νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο της εκ μέρους των υποχρέων υποβολής Δ.Π.Κ. κατά τρόπο που να μην επιβάλλονται σε αυτούς υποχρεώσεις η εκπλήρωση των οποίων είναι είτε αδύνατη είτε εξαιρετικώς δυσχερής. Άλλωστε, η μη παράθεση των ανωτέρω στοιχείων εκ μέρους των υποχρέων στη δήλωσή τους δεν δυσχεραίνει τον έλεγχο, εφόσον το αρμόδιο ελεγκτικό όργανο, γνωρίζοντας τον αριθμό και το υπόλοιπο των λογαριασμών των υποχρέων, των συζύγων και των ανηλίκων τέκνων τους, έχει, εν πάση περιπτώσει, την εξουσία να αναζητήσει τα ειδικότερα στοιχεία για τις επί μέρους κινήσεις των λογαριασμών απ' ευθείας από τα κάθε είδους πιστωτικά ιδρύματα, δοθέντος ότι, κατά τα προεκτεθέντα, έναντι του οργάνου αυτού δεν ισχύει το τραπεζικό απόρρη-

το. Συνεπώς, για τον ανωτέρω λόγο, βασίμως προβαλλόμενο με την κρινόμενη αίτηση, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν είναι νόμιμη και κατά το μέρος που προβλέπει την αναφορά στη Δ.Π.Κ. όλων των πηγών από τις οποίες προήλθαν τα απομένοντα στους λογαριασμούς στις 31 Δεκεμβρίου του έτους στο οποίο αφορά η δήλωση χρήματα, καθώς και του ακριβούς ποσού που αντιστοιχεί σε κάθε πηγή» (ΣτΕ Ολομ 3312/2018, σκέψ. 21).

Αθήνα, 23 Οκτωβρίου 2018

Οι εισηγήτριες
Αθανασία Διονυσοπούλου (για την παρατήρηση υπ' αριθμ. 12)
Επίκουρη Καθηγήτρια της Νομικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Μαριάνθη Καλυβιώτου
Επιστημονικές Συνεργάτιδες

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών